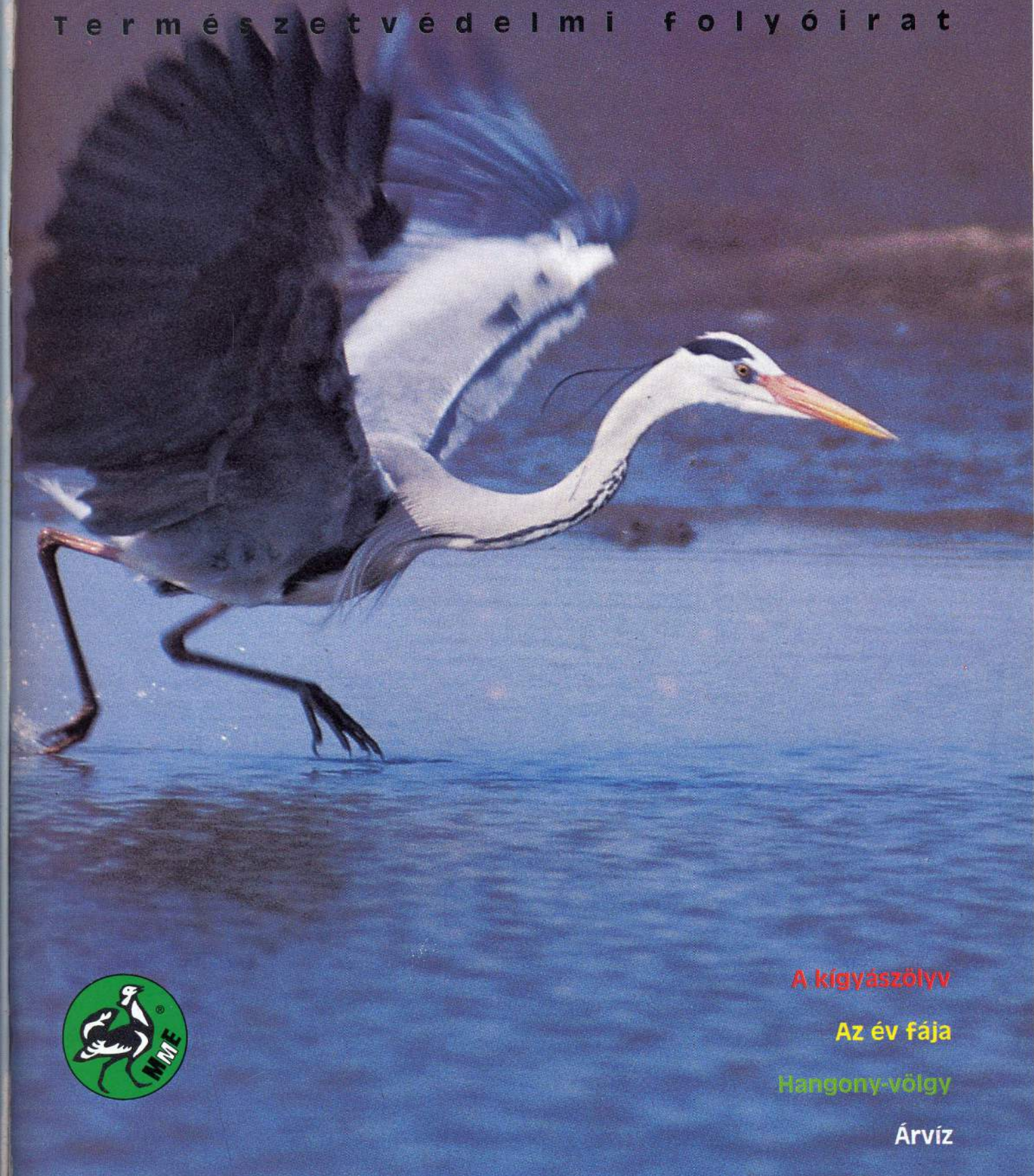

madártávlat

Természetvédelmi folyóirat

A kígyászölyv

Az év fája

Hangony-völgy

Árvíz

Május 9-én szombaton délelőtt 10 órától a Budakeszi Vadaspark környékén

rendezi meg

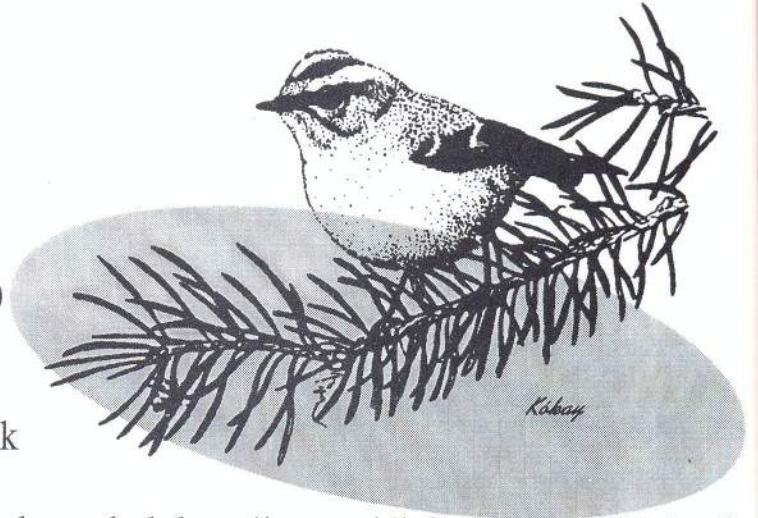
a Madarak és Fák Napját

a Magyar Cserkészszövetség, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, a Környezeti Nevelési Egyesület, a Zöldszív Mozgalom, a Pilisi Parkerdőgazdaság Budapesti Erdészete és a Budakeszi Vadaspark közösen.

A megjelentek (családok, csapatok, egyének) természetismereti vetélkedőkön (növények, állatok, kőzetek, ásványok, ismerete szükséges), tréfás ügyességi versenyeken vehetnek részt, egy kijelölt útvonal mentén haladva.

A vadaspark területén az ott élő állatokat a vadaspark dolgozói mutatják be, s ezen túl lehetőség nyílik egy tájékozódási versenyen való részvételre is. A vállalkozó szellemű vendégek vízminőség vizsgálatot is végezhetnek, s a Környezeti Nevelési Egyesület által felállított minilaborban alkalmunk nyílik különféle megfigyelésekre.

A vetélkedőkön a feladatok elvégzését pontozzák az állomásvezetők, s a legtöbb pontot elért családok, csapatok, egyének a verseny végén könyvjutalmat kapnak.

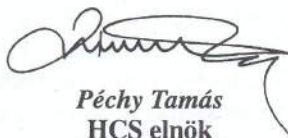
Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

Tisztelt Elnökség!

A Budapesti Helyi Csoport tagsága mélyseges felháborodásának adott hangot az olasz vadászok magyarországi viselt dolgaival kapcsolatban, melyről nem csak a Madártávlat hasábjain, hanem a napilapokból, a rádióból és a televízióból is értesültek.

A tagok felháborítónak tartják, ami ezen a téren történik, és határozottan felkéri az MME Elnökségét, hogy tegyen lépéseket az ügyben, s ennek eredményéről tájékoztassa a Madártávlaton keresztül az egyesület tagságát, illetve a médiákon keresztül a közvéleményt.

Tisztelettel:

Péchy Tamás
HCS elnök

Péchy Tamás Úr
MME Budapesti HCs
elnöke, Budapest

Kedves Elnök úr!

Az MME Elnökségéhez intézett, az olasz vadászok magyarországi rémtetteivel kapcsolatos levélre Önön keresztül a Tisztelt Tagságot az alábbiakról tájékoztatom.

Az olasz vadászok magyarországi ismételt megjelenését és az azzal együtt járó szélsőséges törvénysértéseket egyesületünk tagjai és a természetvédelmi hatóságok munkatársai egyidőben észlelték és gyakran közösen léptek fel. Mivel egyesületünk nem elsősorban a leleplezésben, hanem a madarak lelövésének megakadályozásában érdekelt - ami nem jelenti azt, hogy ne szorgalmaznánk a madárpusztítók megbüntetését - ezért Szabó Baláznak a Dél-Balaton Helyi Csoport titkárának vezetésével ad hoc bizottságot hoztunk létre a tennivalók koordinálására.

Ebbe a bizottságba meghívtuk a Környezetvédelmi- és a Földművelésügyi Minisztérium képviselőit, valamint a vadászok szervezeteinek küldötteit. A Bizottságban több egyesületi szervezeti egység, így az elnökség képviselője is részt vesz. Eddigi egyeztetéseink során a következőket sikerült elérni:

- A két minisztérium közös finanszírozásával elkészítünk egy színes tájékoztatót a vadászható fajokról, illetve

azokról a madarokról, amelyek a leggyakoribbak az illegálisan elejtettek között. A kiadvány több tízezres példányban, 4 nyelven fog megjelenni, és a vadászatot szervező irodákon keresztül, illetve a fegyverek határon történő beléptetésekor kerül majd átadásra a külföldi vendégek számára.

- Sikerült elérni, hogy a vadászati hatóság is megkezdi saját hatáskörben a vendégvadászok ellenőrzését.
- Felvettük a kapcsolatot a Vadászati Kamara frissen megválasztott elnökével, akivel elsősorban ezt, de további a két szakterületet érintő kérdéseket is megvitattunk.
- Szinte minden esetben azonnal tájékoztattuk a nyilvánosságot a törvénysértésekről és ezzel közvetett nyomást gyakoroltunk a döntéshozókra. Vélhetően többek között ennek is köszönhető, hogy az FM Vadászati és Halászati főosztályának vezetőjét leváltották, akit egyébként többször kértünk hatékony intézkedés megtételére.
- Tagjaink szakértőként folyamatosan részt vesznek a felderített ügyekben.
- Az ország egyes régióiban az olaszok berakodásakor tagjaink ellenőrzést végeznek és a határon csak az MME bélyegzővel ellátott szállítmányokat engedik át külön ellenőrzés nélkül.
- A Környezetvédelmi Minisztériummal történt előzetes egyeztetés alapján ún. állami feladat átvállalás keretében egyesületünk 40-50 fős, vizsgázott szakértőkből álló csoportot állít fel, amelynek feladata a vadászatok, a vámolás és egyéb hatósági események során a szakértői feladatok ellátása lesz. A csoport szorosan együttműködik majd a regionális természetvédelmi hatóságokkal és a vámszervekkel.

Az MME programajánlata már elkészült, a KTM felső vezetőivel történő egyeztetése a következő napokban fog megtörténni.

Eddig ennyit tettünk, ami úgy gondolom nem kevés, de az igazi eredmény a speciális csoport működésétől várható, amely a vadászati idényre bizonyosan működni fog.

1998. február 25.

Üdvözlettel:

Haraszthy László
alelnök

MAGYAR MADÁRTANI ÉS
TERMÉSZETVÉDELMI EGYESÜLET
1121 Budapest, Költő u. 21.
Adószám: 19001243-2-43

2.

TARTALOMJEGYZÉK

Bemutatójuk	
A kigyászólyv	2
ami nem madár	
Következő jelölt a kipusztulásra	3
botanika	
Az Év Fája a vackor	4
gyakorlati természetvédelem	
Gyöngybagoly-védelmi program	5
Bemutatózik az MME fehérgolya-védelmi programja	6
mme-hírek	8
tájak, emberek	
A kilencedik	10
mondom a magamét	12
mozak	13
A kullancscsípés veszélyeiről	13
Lencsevégen az MME	
Nomenclator Bizottsága	15
kérdezz-válaszolok	
(Schmidt Egon rovata)	17
könyvespolc	18
postaláda	19
keresztretjtvény, hirdetések	20
csipogó	
Madarász Suli III.	22
Fotósuli	24

A címlapon:

szürkegém (Posztós Csaba felvétele)
a hátsó borítón fent: nagykócsag (Szaák Tamás felvétele), lent: házi rozsdafarkú (Kovig János felvétele).

Főszerkesztő:
Péchy Tamás

Szerkesztőbizottság:

Drexler Szilárd
Fidrich Róbert
Dr. Kalotás Zsolt
Kókay Szabolcs
Marik Pál
Musicz László
Schmidt Egon

Szerkesztőségi titkár:

Dohán Zsófia

Szedő:

Bányai Lászlóné

Kiadja:

Magyar Madártani és
Természetvédelmi Egyesület (MME)

Felelős kiadó:

Fidlóczy József

Felelős terjesztő:

Harangi István

Szerkesztőség:

1121 Budapest, Költő u. 21.
Levél cím: 1537 Bp., Pf. 391.
Telefon és fax: (1)395-8327
E-mail: zsofi@madartav.zpok.hu
mme@c3.hu
WWW: http://www.c3.hu/~mme

Nyomás: Kanalgém Kft.

Kéziratokat nem őrzünk meg
és nem küldünk vissza.

ISSN 1217-7156

A kígyászölyv

Schmidt Egon

Ez az egerészölyvnél természetesebb szép ragadozó márciusban érkezik vissza afrikai téli szálláshelyéről, a Szaharától délre fekvő területekről. Röptében alulról feltűnően világos, a mell és a has, valamint az első szárnylap mintázata inkább csak távcsővel látszik. Torka és begye sárgásbarna, kézevezőinek hegyi része feketés, ugyanilyen színű a fark végسالagja és az előtte lévő, többnyire két keskenyebb keresztcsáv is. Feje vaskos, kicsit a baglyokéra emlékeztet, nagy szemei sárgák.

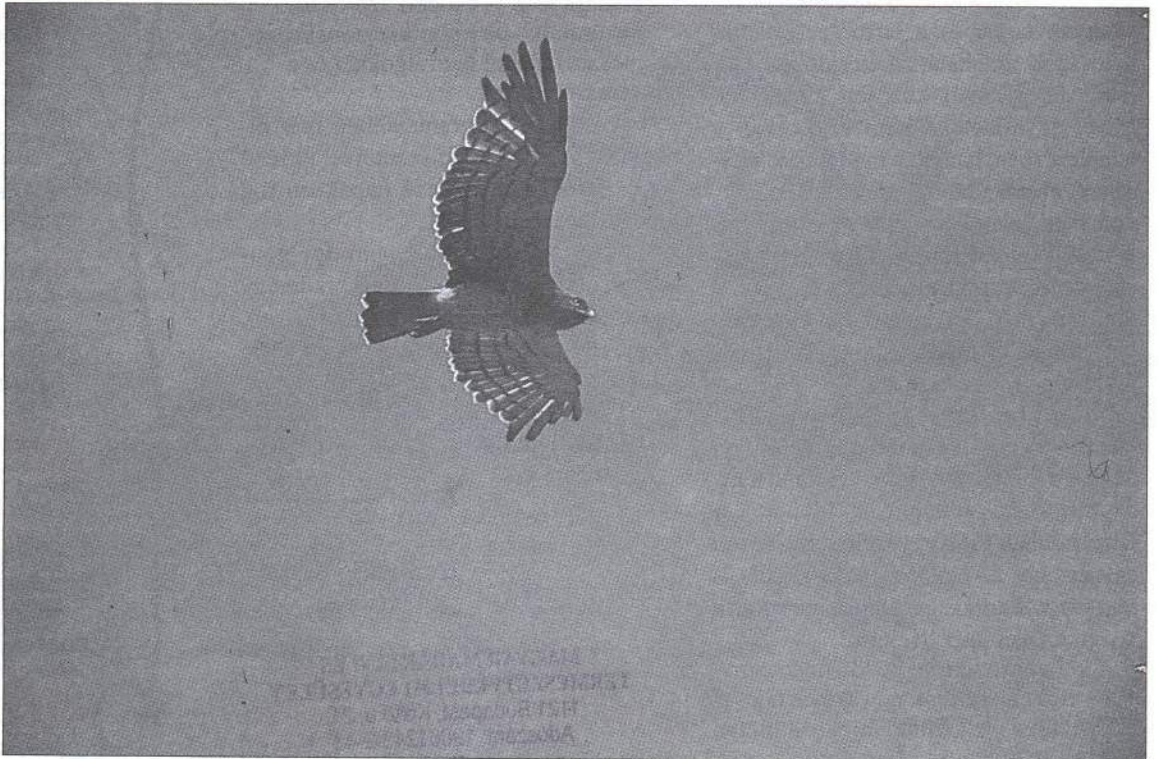
A kígyászölyv hazánkban a ritka fészkelők közé tartozik, felmérések szerint legfeljebb 30 pár költ a középhegységek déli kitétségű, melegebb erdeiben, főleg tölgyesekben. A tavaszi érkezést követően látványos nászrepülését lehet megfigyelni, eközben a madár sokszor siklót vagy ágat tart a csőrében. Viszonylag kis fészket gyakran a tölgyeken tenyésző sárga fagyöngy ágai közé építi, máskor elhagyott ragadozómadár-fészket foglal el. Mindössze egyetlen fehér tojást rak. Ez valószínűleg azzal függ össze, hogy miután főként hullókkal (elsősorban kígyókkal) él, a táplálék nem áll olyan mennyiségben rendelkezésére, hogy több fiókat is nevelhessen. Fentiek miatt a pároknak viszonylag nagy revírre van szükségük. Az április végén vagy május elején lerakott tojáson a tojó kotlik, a táplálékot párja hordja a fészkekhez. A zsákmányt rendszerint egy közeli fán, máskor a fészken adja át a tojóknak. A fióka körülbelül 45 napi kotlás után kel ki, növekedése rendkívül lassú, 70-75 nap alatt válik röpképesé, de ismeretes olyan fiatal madár is, amelyik csak 80 nap elteltével hagyta el a fészket. A fiókat eleinte anyja melengeti, de

később egyre gyakrabban hagyja el a fészket, eleinte csak 25-30 percre, de a fióka négyhetes korától már 1-2 órára, a kirepülés előtti időben pedig akár 5-6 óráig is távol maradhat. Amíg a fióka kicsi, szülei apró darabokkal etetik, később már egészben kapja a kígyót. Ilyenkor előfordul, hogy nem képes egyszerre lenyelni a hosszú siklót, például egy nagyobb erdei siklót, s így a zsákmány farki része kilóg a csőréből mindaddig, míg a bent lévő t megemészti a többi után nyelheti.

A kígyászölyvek már augusztusban elhagyják a szűken vett költőhelyeket és ettől kezdve olyan helyeken is találkozhatunk velük, ahol nem fészkelnek. Egyebek mellett láttam már kóborló kígyászölyveket Apaj-pusztán, a Hortobágyon vagy Dinnyésen, ahol a Császár patak közelében álló magasfeszültségű oszlopról lesett zsákmányra. Ősszel október végéig találkozhatunk vonuló példányokkal. Madarunk tápláléka, mint említettem, elsősorban hullókból áll, siklókat, de viperákat is fognak. Emellett gyíkokat és békákat, alkalmilag apró emlősöket és madarakat is zsákmányolnak. Egy kifejlett madár napi táplálékszükséglete 1-2 közepes nagyságú kígyó, a család a fiókanevelés idején naponta legalább 3-5 ugyancsak közepes nagyságú kígyót fogyaszt el.

Fent: Kígyászölyv fióka a fészkekben
Lent: Kígyászölyv (Zsoldos Á. felvételei)

Következő jelölt a kipusztulásra: a csíkos sokpöttyösboglárika

Bálint Zsolt

Sokan ismerik a budai Harang-völgyet és a Normafát. Azt hiszem nyugodtan mondhatom: tízezrek örömeire zúgnak ott a bükkök és tölgyek, virítanak a virágok. Mert a főváros legszebb helye ez, kilátással a városra, sí- és szánkópályákkal, hangulatos vendéglőkkel, árnyas rétekkel a hétvégi családi piknikhez. És, hogy ne térjek el a tárgytól: csodálatosan gazdag lepkefaunával. De nem írok olyan közhelyeket, hogy persze egyre kevesebb a lepke, a környezetet egyre nagyobb károsodás éri stb., stb. Ezekkel mindenki tisztában van és ott próbál meg cselekedni, jó példát mutatni, ahogy és ahol ereje és tehetsége engedi.

Ebben a cikkben nem általános, hanem egészen egyedi jelenségről lesz szó. Miről? Egy olyan lepkéről, ami hazánkban már csak a Normafa környékén fordul elő - pontosabban a Harang-völgy három kicsi réjtjén. Ha nem cselekszünk még most, akkor hamarosan már mi se gyönyörködhetünk benne, nemhogy unokáink.

Ez a lepke a csíkos sokpöttyösboglárika, ami a Vörös Könyvben csíkos boglárika néven szerepel. Száz éve a Fauna Regni Hungariae, még mint általánosan elterjedt fajt említi. Az ötvenes években már csak Esztergom és Budapest lelőhelyi adatait idézi Kovács Lajos 1954-ben megjelent, a Magyarországi nagylepkék és elterjedésük, című munkájában. A Magyar Természettudományi Múzeum gyűjteményes anyagai alapján az ötvenes években a Hármashatár-hegyen és a budai Normafánál még gyakori, de Esztergomból csak a negyvenes évekből vannak példányok. A Hármashatár-hegyen és Esztergomban én már nem találtam. A Kárpát-medencében jelenleg csak Pozsony környékéről (Modor) és Burgenlandból (Lajta-hegység) vannak biztos adataink. A budai Harang-völgyben, bár egyre ritkuló egyedszámban, de még napjainkban is előfordul. Az összes többi, korábban jelzett helyről eltűnt.

Mi oka lehet ennek a hirtelen eltűnésnek, hiszen a hernyó tápnövénye, a takarmány-baltacím gyakori növényünk? A rohamos pusztulás ebben az esetben is a környezeti viszonyok megváltozása. Bizonyos, hogy a takarmány-baltacím a hernyónak másodlagos adaptív tápnövénye. Rokonai, akik nagy számban élnek a Don vonalától keletre (több mint ötven faj!) szinte mind baltavirág fajokra specializálódtak. Talán ez az oka annak, hogy a csíkos sokpöttyösboglárika rokonsági körének legszerencsésebb faja: az Altáj hegységtől egészen a Pireneusi-félszigetig találkozhatunk vele! De meg kell jegyezni: tőlünk nyugatra sok helyütt

ugyancsak a kipusztulás szélére került, mert az Alpokat kivéve, a fajnak már csak néhány, egymástól több száz kilométernyire elszigetelt maradvány populációja tenyészik Európában.

Régebben a takarmány baltacímét a rétek fűvébe vetették, hogy a legelőt vagy a szénát javítsák. Mivel az állatállomány a második világháború után drasztikusan csökkent, megváltoztak az állattartási viszonyok és a réteket kivonták a művelésből. Így azok lassan megváltoznak - a csíkos sokpöttyösboglárika szempontjából negatív módon. Így természetes, hogy a faj lélettere jelentősen csökkent. Az érdekes az, hogy a lepke a Normafánál és a Harang-völgyben valószínűleg azért maradhatott meg mind a mai napig, mert a réteket rendszeresen kaszálják és a felnövő facsemetéket, bokrokat kivágják, és a kirándulók a legelő állatokhoz hasonlóan letaposják a fűvet (elnézést a hasonlatért).

Mégis, úgy látom, nincs biztosíték a csíkos sokpöttyösboglárika fennmaradására Budapest határán belül. A hetvenes évek végén még erősebb populációnak otthont adó csillagvölgyi rét (a Harang-völgy közepén levő nyomós kútnál kell lemenni erre a helyre), az utóbbi két-három évben olyan elképesztő módon elgazosodott a túlzott "igénybevételről", hogy a lepke napjai a Normafánál minden kétséget kizáróan meg vannak számlálva.

Hogyan védhetnénk meg a fajt a magyarországi kipusztulástól? A legfontosabb a hernyó tápnövényének, a lepke tenyészhelyének védelme lenne. Az elkerítés egy ennyire látogatott helyen nem lehet eredményes. Ezt a véleményt sokunk keserű tapasztalata megerősíti. Mit tegyünk hát? Csupán néhány lelkes ember kell és némi pénzfedezet. Alapos felmérés után ki kell jelölni két-három megfelelő élőhelyet valamelyik Nemzeti Park vagy Tájvédelmi Körzet területén. Aztán a harangvölgyi állományt fel kell mérni. Ha az egyedszám optimális, és bizonyíthatóan nem szenved kárt, akkor öt-hat, már párosodott nőtényt be lehet fogni és a kijelölt élőhelyre még aznap áttelepíteni és szabadon engedni. További két-három nőtényt pedig mesterséges körülmények között kell lepetéztetni és a petéket kihelyezni az élőhelyre. Ez persze csak az első lépés. Utána mindkét helyet évekig kontrollálni kell, mekkora az egyedszám és hogy a telepítés eredményes volt-e.

A csíkos sokpöttyösboglárika csodaszép lepke. Hímjének szárnyfelszíne ragyogó, gyöngyházfényű ultramarinkék. Röptében könnyen felismerhető. Szomorú lenne, ha ezt a fajt is törölnénk hazánk faunájának listájából.

Az Év Fája a Vackor

Szomorad Ferenc

A nyugat-európai országokban az erdész szakma képviselői már régóta megválasztják az "év fáját". A mozgalom célja, hogy a hagyományos erdőgazdálkodási gyakorlat által többnyire mellőzött és háttérbe szorított, de sok szempontból érdekes és értékes **elegyfafajaink** (hársak, szilek, juharok, vadgyümölcsök stb.) ismét egy kicsit a figyelem középpontjába kerüljenek, erdeinkben ismét nagyobb szerephez juthassanak. A mozgalomba hazánk két éve kapcsolódott. 1996-ban a madárcseresznye, 1997-ben a kislevelű hárs volt az év fája Magyarországon. 1998-ban pedig a vackort tünteti ki figyelmével a hazai erdész szakma.

A vackort, közismertebb nevén a vadkörteét LINNÉ 1753-ban még a *Pyrus communis* néven összefogott, vad és természetű alakokat egyaránt tartalmazó fajcsoportban tárgyalta. Azóta ez a név a természetű körtére szállt, a vadkörte mai tudományos nevét (*Pyrus pyraster*) pedig BURGSDORF-tól kapta. A természetű körte fajtái tulajdonképpen a vackor, valamint más európai és nyugat-ázsiai vadon termő körtéfajok kereszteződésével és szelekciójával jöttek létre, ennek megfelelően a természetű alakok a vadon termő fajokkal ma is könnyen kereszteződnek. Maga a vackor is meglehetősen változatos megjelenésű faj, a növényrendszertan általában egy közép- és kelet-európai és egy nyugat-európai elterjedésű alfajba sorolja.

A fafaj elsősorban Európa déli részén, Portugáliától egészen a Kaukázus nyugati lábáig fordul elő. Szubmediterrán elterjedésű növényfaj. Nálunk sík- és dombvidéki, illetve középhegységi területeken él, de Dél-Európában inkább a hegyvidékek fája. Hazánkban főként a Magyar-középhegység, valamint a Nyugat- és Dél-Dunántúl területén gyakori, a Kis- és Nagyalföld vidékén már szórványosabb előfordulású.

A vadkörte 10-15 m-es magasságot elérő faként, esetleg cserjeként tartja számon a szakirodalom. Koronája rendszerint sűrűn, tömötten ágas, zártabb erdőkben nyúlánk, nyílt területeken viszont erősen szétterülő, vaskosabb ágakra bomló. Kérge az idős törzseknél jellegzetesen, négyzetes cserepekben repedezett. Hajtásai viszonylag vékonyak, barna, vagy sötétbarna színűek, kopaszak, fényesek, törpehajtásai erős tövisben végződik. A rügyek sötétbarnák, kúposak, a hónaljügyek a hajtástól elállók. Jellegzetes, jól felismerhető levelei kerekdedek, fényesek, finoman fűrészes szélűek, kifejlődve kopaszak, a levéllemez nál általában hosszabb levélnyélén ülnek. A lombozat - a levelek morfológiájának köszönhetően - igen laza. Virágai a rövidhajtásokon 6-12 virágú fürtvirágzatban nyílnak, a szirmok fehérék, a porzók portokjai pedig pirosak, szemben a vadalma sárga portokjaival. A virágzási időszak áprilisra esik, amikor is a virágba borult fák - különösen a magányosan állók - messziről felfedezhetők. Termése apró, 2-3 cm átmérőjű, sárgásbarna színű, nagyjából gömbölyű körte, mely szeptemberben érik. A gyümölcs a benne található ún. kősejtek miatt igen kemény, csak teljesen megérve puhul fel.

A vadkörte melegkedvelő, szárazságtűrő fafaj, ennek megfelelően előfordulásai a cseres-tölgyes klímazónába tartozó területekre koncentrálnak.

Elsősorban barna erdőtalajokon, illetve közethatású talajokon tenyészik, inkább mészkedvelő. A kötöttebb és szikes talajokat is jól viseli, ezért szélsőséges termőhelyeken is eredménnyel ültethető.

A vackor - mérsékelt pionír tulajdonságainál fogva - a nyílt, vagy éppen csak záródott élőhelyeket kedveli. A Kárpát-medence térségében így megtaláljuk a síkvidéki területek homoki és sziki tölgyeseiben, nyáras-borókásaiban, a domb- és hegyvidékek cseres-kocsánytalan tölgyeseiben, mész- és melegkedvelő tölgyeseiben és karsztbokor erdeiben.

Viszonylag gyorsan növő fafaj, fiatalon kismértékben árnytűrő, idősebb korban azonban határozottan fényigényes. A termőhely minőségétől és a befoglaló állomány zártságától függő végleges magasságát viszonylag hamar eléri, vastagsági növekedése azonban tartós. Jó termőhelyen akár 250 éves kort is megérhet, magassága a 20 m-t, törzsátmérője a 100 cm-t is elérheti (a legtermetesebb vadkörtefát ma a Nógrád megyei Kisterenye határából ismerjük: törzskerülete 378 cm, magassága 18 m)!

Termését a madarak és emlősök egyaránt fogyasztják. A magvak terjesztésében fontos szerep jut a vaddisznónak, hiszen a magvak sértetlenül - s természetesen felpuhult maghéjjal - haladnak át az állat bélcsatornáján.

A vackor jelenleg talán leggyakoribb vadgyümölcsfánk, a vadalmánál és berkenyeféléknél sokkal gyakrabban kerül szem elé. Sokoldalúan felhasználható, ezért az erdő, legelő és szőlőterületek gazdáinak mindig is figyelemmel kísérték. Szép színezetű, finom szövetű, s ezért minden irányban jól faragható fája hajdan a pásztorfaragások, napjainkban a fametszők, faszobrászok, faesztérgályosok és asztalosok kedvelt faanyaga. Termése fontos vadtaplálék, de éretten, dércsíptetten, kellemesen fanyar íze miatt emberi fogyasztásra is alkalmas. Aszalványként is fogyasztották, a friss gyümölcsből préselt lé kitűnő, a musthoz hasonlóan édeskés aromájú, szörpkészítésre is alkalmas. A kissé már megbarnult, megszottosított termésből pedig jó ízű pálinka főzhető.

Természetesen nem csak gazdasági szempontok miatt kell megbecsülnünk a vackort. Jelenlétével nagyban hozzájárulhat természetszerű(bb) élőhelyek kialakításához, megőrzéséhez. Szőlő és gyümölcsstermesztő területeinken, fás legelőinken a tájképfarmálás és tájképmegőrzés fontos eleme lehet. Sűrű koronájában, idős korban kiodvasodó törzsében pedig rovar, madár- és emlősfajok tucatjai találnak menedéket, fészkelő és búvóhelyet.

Míndezek alapján a vackor minden figyelmet és támogatást megérdemlő fafaj, gazdasági, természetvédelmi szempontból egyaránt. Művelt erdeinkben, természetvédelmi területeken, legelőken önvetényüléssel megjelenő magoncai kímélendők, szálankénti ültetése és fenntartása, illetve hagyásfaként való megőrzése az arra alkalmas területeken mindenütt indokolt. Vackorral kapcsolatos érdekes megfigyeléseket, idős fákról szóló híradásokat szívesen fogadunk az alábbi címen: SE Növénytan Tanszék, 9400 Sopron, Ady E. u. 5. A beérkező anyagokat - az adatközlők nevének feltüntetésével - felhasználjuk a vackorról készülő kiadványok szerkesztésénél, az "Év Fája" mozgalom népszerűsítésénél.

Figyeljük a vadkörtefákat!

Fent: A vadkörte leveles hajtása.
Középen: A vadkörte virágos hajtása.
Lent: A vadkörte termése és magja.
(A rajzok a Soproni Egyetem hallgatóinak munkái.)

KKA támogatással Gyöngybagoly-védelmi program

Nagy Sándor

A pályázat hat megyére terjedt ki: Baranya, Tolna, Zala, Vas, Somogy és Győr-Sopron megye. 1996. december 31-ig 132 költőláda került kihelyezésre az említett megyékben, 50%-a Baranyában, ahol 10 éve folyik a gyöngybagoly-védelmi program, 40%-a Tolna és Zala megyében.

1. A faj potenciális költőhelyeinek felmérése

Hat megye 176 településén 183 vélt költőhelyet keresett fel a programban résztvevő 84 fő. Az adatfelvételnek része volt: fotó a felmérés helyéről, a gondnok(ok) címe és telefonszáma, a feljutás lehetősége a padlás és toronytérbe, a lépcsők állapota, a láda elhelyezésének lehetősége (tájolás, méret), nyestre utaló nyomok vannak-e, a költőláda milyen módon vihető fel a toronytérbe (kész, elemekben), a felújítást követően fa- vagy fémzsálas ablakok kerültek-e a harangtérbe, milyen távolságra van villany az ablakoktól, van-e régi költésre utaló nyom (köpet, toll, madártetem, tojás)?

A felmérés során megvizsgált épületek 80%-a zárt volt, ennek ellenére 20-25%-ban találtunk nyestre utaló nyomokat. A ragadozó kizárása - a védelem szempontjából - legalább olyan fontos, mint a gyöngybagoly bejárásának biztosítása a megnyitott ablakokban. A romló közbiztonság és az egyházi épületek kegytárgyainak gyakori fosztogatása miatt, a vártnál sokkal nehezebb volt bejutni a templomokba. Ezért elkerülhetetlennek tartjuk: az előzetes időpontegyeztetést, a dokumentációkkal alátámasztott és mindenre kiterjedő alapos tájékoztatást, a munkában részt vevők iránti bizalmat (hitelképesség).

A felmérés ismételt megerősített bennünket abban, hogy eredményes munka hosszú távon két módon lehetséges:

- kezdetben 2-3 fős állandó összetételű munkacsoportokkal,
- később helyi megbízottakkal, akiknek "munkarendjét" évek alatt folyamatosan alakítjuk ki (pl. Baranya megye).

Természetesen a legtöbb megyében a két módszert egyszerre kell majd alkalmazni, mert minden településen nincs MME tag, illetve megfelelő ember.

2. A költőládák kihelyezésével kapcsolatos tapasztalatok

1997-re 85-90 mesterséges költőhely (láda) elkészítését vállaltuk, 78 új helyre került költőláda és nyolc helyen volt szükség ládacserére - elhasználódás, rongálás, illetve lopás miatt.

A kihelyezett költőládák nagysága 40x40x80 cm, 40x40x100 cm, 50x50x100 cm, ennél nagyobb méret ritkán helyezhető a tornyok ablakához.

A költőládák ablakhoz helyezését indokolja, hogy:

- könnyen ellenőrizhető, cserélhető és a balesetveszély is kisebb;
- a nyest kártételét kizárhatjuk;
- a gyöngybagoly - az eddigi tapasztalataink sze-

rint - akkor is elfoglalja a ládát, ha a toronytérbe szabad a feljárás;

- ezzel a módszerrel a galambok és csókák kizárása is megoldható (a fenntartók részéről ez a legfontosabb igény);

- a rendszeres ellenőrzés gyorsabb, biztosabb.

Az új ládák aljára 7-10 cm-es faforgácsot raktunk.

A telepítésnél általában két problémával kellett "megküzdőnünk", a lépcsők és feljárók elhanyagolt állapotával, helyenként részleges hiányával, illetve a fémzsálas ablakokkal, ahol többnyire az alsó 2-3 lemezt ki kellett vágni (áram, flex...). Ennek az engedélyezése - az egyházfő részéről - a legproblémásabb, mert a felújítást követően nehezen egyeztek bele a 15x15 cm-es röpnnyílás kivágásába.

A ládákat kb. 60%-ban tudtuk előre elkészített állapotban a helyszínre vinni. Egyedi méretű költőládákat helyeztünk ki a padlásterekbe (raktárak, szérűk, állattenyésztő telepek...) és a haranglábak tetőterébe.

Az utóbbi helyekre csak akkor javasoljuk a ládaelhelyezést, ha annak megközelítése "nem egyszerű" (zavarás, kártétel és a faanyag eltulajdonítása miatt). Nem javasoljuk a malmokba és gabonarak-tárak belső terébe a telepítést, mert ott gyakran végeznek gázosítást és rágcsálóirtást. (Több esetről van tudomásunk, mikor az egész gyöngybagoly-család elpusztult.)

3. A korábban (1997. előtt) felhelyezett költőládák ellenőrzése

Az 1997. évi ellenőrzéskor 132 költőládát kellett 4-5 alkalommal megkeresni. A jelentések szerint 36 költőhely volt foglalt, 29 helyen gyöngybagoly, 7 helyen (Baranya megye) macskabagoly költött. Az ismert fiókaszám: 116 pld. Az 1995. évi adatokhoz képest ez 25-30%-kal kevesebb öreg és 40-50%-kal kevesebb fiatal madarat jelent.

Tolna és Baranya megye 1995. évi adatait ismerve ez 40-70%-os visszaesés.

Az 1995/96. és az 1996/97. évi rendkívül kemény tél, az ónos eső, a kemény jégkéreg a táplálkozóterületeken, együtt eredményezte a hatalmas pusztulást.

Hogy az 1997-es szaporulat sem jól alakult - alacsonyabb tojásszám, kevés másodköltés - elsősorban az okozta, hogy 1996-ban a pocokgrandáció a táplálkozóterületeken összeomlott.

Az 1997. évi költések ideje is nagyon szűrt és késői volt, még július 26-án is találtunk első fészekaljat 9 tojással.

1997 december 31-ig a hat megye 196 településén 210 költőláda lett kihelyezve. Egy elfogadhatóbb - enyhébb - tél esetén a jelenlegi 20%-os foglalatás - reményeink szerint - 30-40%-ra emelkedhet. Különösen Tolnában van erre remény, ahol 14 ismert költésből 55 fióka repült ki (3,9 átlag).

Összegzés

A KKA "H" bizottságának támogatása - 1997-ben 500 eFt - rendkívül fontos volt a kibontakozó program anyagi háttérének biztosításához.

Az eddigi munkát csak a megszállottak és azok tudták vállalni, akiknek az anyagi áldozat sem jelentett problémát. A munkába sok fiatal (középisikolást, főiskolást) sikerült bevonni és végre nem jelentett gondot a költőládák anyagának beszerzése, a létrák javítása stb. sem.

Baranya, Tolna, Zala megyében tíz-négy-hároméves munka folytatásáról, míg Somogy, Vas, és Győr-Sopron megyében a telepítés kezdetéről van szó.

1998-ban, a munkacsoportok létszámának öröndetes növekedésének köszönhetően, a 210 költőláda rendszeres ellenőrzése mellett, újabb 90 kihelyezését vállaljuk, természetesen számítva a pályázatotó további támogatására.

Bemutatkozik az MME fehérgólya-védelmi programja

Lovászi Péter

"Tekintélyes, métert meghaladó magasságával, dús tollazata hófehérségével, melyből élesen emelkedik ki szárnya feketesége, lába és csőre ragyogó pirossága, nemes tartásával és mozgásával büszke és szép jelenség a zöld mezőben" - írja Brehm *Az állatok világa* című könyvében, jól bemutatva, mennyire szereti az ember a fehér gólyát. De tényleg szeretjük a gólyákat? Ha sorra vesszük a tényeket, bizony egész más derül ki!

A fehér gólya főleg Európában költ, de Észak-Afrikában és Ázsia mérsékelt éghajlatú területein is él. Legutóbbi, 1994. évi nemzetközi felmérésük mintegy 158 ezer pár fészkeléséről tudósított, ekkor Magyarországon 4850 párat találtak. Ezzel Lengyelország (40 ezer pár), Spanyolország (16 ezer pár) valamint Belorusszia, Litvánia és Lettország (11-11 ezer pár) után következünk a képzeletbeli rangsorban. Ha az adott területen fészkelő párok számát nézzük, második helyen van hazánk. Ez önmagában nézve örömmel tölthet el, ha

azonban arra gondolunk, hogy egy évszázada még háromszor-négyszer ennyi gólya költött a mai Magyarország területén, már kevésbé.

Ha meg akarunk védeni egy élőlényt, először is tudnunk kell: hogyan alakul állomány nagysága, milyen tényezők veszélyeztetik - vagyis, hogy egyáltalán meg kell-e védeni és ha igen, mitől kell. Ekkor megtervezhetjük és elvégezhetjük védelmi munkánk teendőit. Feladatunk azonban itt nem ér véget, folyamatosan figyelniük kell alanyainkat: jó volt-e, amit végeztünk érdekükben és nem merülnek-e fel újabb veszélyeztető tényezők? A MME gólyavédelmi programja mindezt megvalósítja.

Az információgyűjtést a fészkelőállomány-felmérések (cenzusok) és a különféle kutatások jelentik. Az első cenzust Magyarországon 1941-ben szervezték, majd 1958 óta öt évente kerül sor a gólyák "népszámlálására". A felmérések során kiderült, hogy a fehér gólya eredetileg a mocsaras ligeterdők madara volt, s annak ellenére, hogy napjainkra "beköltözött" az emberi településekre, a

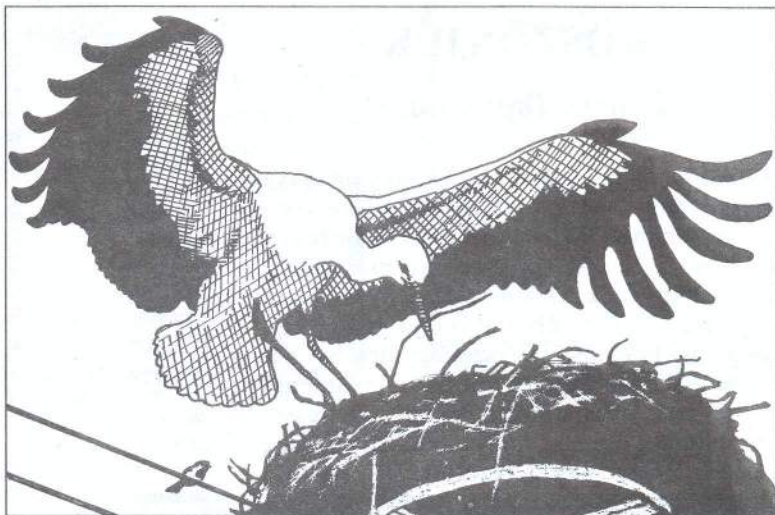
Az MME megalakulása óta figyelemmel kíséri a hazai gólyaállomány sorsát

nedves területekhez továbbra is kötődik. Táplálékát földigiliszták, ízeltlábúak, halak, kétéltűek, hullók, földön fészkelő madarak fiókái, tojásai, rágcsálók adják. Míg 1941-ben még 15-16 ezer párat számoltak össze, 1974-ben csak 4005-öt. A fogyatkozás okai a táplálkozóterületek beszántása, lecsapolása és kiszáradása, valamint a hagyományos fészekrakóhelyek - öreg fák, széles kémények, szénakazlak- eltűnése voltak. Szerencsére a madarak felfedezték a villanyoszlopot, mint fészekrakó helyet és újra nőni kezdett számuk. A villanyoszlopok azonban veszélyeket is rejtnek: a nehéz fészkek alatt leszakadnak a vezetékek, a madarak zárlatot okozhatnak, de áramütés áldozatává is válhatnak. A természetvédők az áramszolgáltatókkal összefogva ekkor helyezték ki az első fészektartó, fészekmagasító kosarakat villanyoszlopokra, a madarak így nagyobb biztonságban költhetnek. Mindaddig több, mint 3000 alátét készült el. A tavalyi évben a Központi Környezetvédelmi Alap és több cég, például a MOL Rt. és a Nitrokémia Rt. támogatásával is 250 új kosár készült el, melyek kihelyezését a helyi áramszolgáltató cégek vállalták. A kosarak készítését továbbra is folytatni kell, hiszen jelenleg közel 4000 fészek található villanyoszlopon.

A jelentések tanúsága szerint a kirepült fiatal és az öreg madarak 94%-a villanyvezetéknek repülve vagy oszlopra szállva és áramütést szenvedve pusztul el. A balesetek megelőzhetőek a veszélyes oszlopsorok szigetelésével, ezt a munkát Egyesületünk Ragadozómadár-védelmi Szakosztálya végzi. A sérült madarak gyógyításával és visszavadításával Somogytól Szegeden át a Hortobágyig többen - bár még így is kevesen - foglalkoznak.

A program sikerét valamennyi tagtársunk segítheti. Mint már említettem, a munka alapja a kincset érő információk összegyűjtése. Néhány órás munkával könnyen felkereshetők lakhelyünk

gólyafészkei és kitölthető az újság közepén lévő mellékletben található **GÓLYAFÉSZEK-FELMÉRŐLAP**. A madarak életének megfigyelését érdemes már március végi, április eleji érkezésük idején elkezdni, de ha a fiókszámra vagyunk kíváncsiak, meg kell várni a júliust, mikor már felállnak a fiókák a fészekben.

"Étvágygerjesztőül" álljon itt a legutóbbi, 1994. évi országos felmérés néhány érdekesebb eredménye, melynek adatait Egyesületünk tagjai szolgáltatták!

A felmérés során az ország területének 90%-áról, összesen 5214 fészekről érkezett adat. Kéményen 607, kazánkéményen 142, tetőn 58, tornyon 33, fán 211, villanyoszlopon 1630, villanyoszlopon tartókosárral 2095, különálló oszlopon 387, egyéb helyen (templomrom, kútágas,...) 51 fészket találtak. Az 5214 fészekből 4357-et foglaltak gólyapárok, melyből 3819 nevelt fiókát, 434 költés pedig sikertelen volt.

A beküldött adatokat a gólyák nevében is köszönjük!

Fent: Aktívan részt veszünk a fészekmagasítók kihelyezésében
Lent: Évről-évre számos sérült fiatal gólyát mentünk (Péchy I. felvételei)

KÖSZÖNJÜK

Kedves Tagtársaim!

Az Önök jóvoltából lassan hagyománnyá válik, hogy a *Madártávlatban* egyre több tagtársunknak köszönhetem meg, önzetlen támogatását. Mivel szerencsére sokan vannak olyanok, akik az előzményeket nem ismerik, az Ő tájékoztatásukra felidézem, hogy az 1996-os Küldöttközgyűlés határozata után, amely elutasította a tagdíjmelesre tett javaslatunkat, azzal a kéréssel fordultam Önökhöz, hogy aki teheti fizessen többet. Egy évvel ezelőtt 96 pártoló tagunknak köszönhetem meg értékes támogatását. Az eltelt egy évben már 145-en léptek be pártoló tagjaink sorába. Külön örömünkre szolgál tagjaink egymás iránti szolidaritásának egy újabb szép példája. Akadt ugyanis olyan pártoló tagunk is, aki felajánlotta, hogy hajlandó néhány idős kisnyugdíjas tagunk tagdíját is kifizetni.

Úgy gondolom, hogy a természet szeretete és az egymás iránti szolidaritás az az erő, amely együtt egyesületünket igazán nagyvá teszi.

Külön köszönet illeti meg a "nem adózó", főleg nyugdíjas tagjainkat, akik szintén többet fizettek a számukra megállapított tagdíjnal.

Egyúttal ismételtelen köszönetet mondok mindazoknak akik személyi jövedelemadójuk 1%-ával is egyesületünket támogatták, illetve másokat is megnyertek erre. Biztos vagyok benne, hogy az 1%-os felajánlások az idén ugyanolyan arányban nőnek majd mint pártoló tagjaink.

Támogatásukat köszönöm és továbbra is kérem.

Fidlóczy József
ügyvezető igazgató

Az alábbi tagok fizettek Pártoló tagdíjat 1997.04.12 - 1998.02.28 között.

Andrew P. Jano	Kanada	Horesnyi Béla	Szeged-Tápé	Dr. Pintér Gábor	Göd
Andó Csaba	Szentendre	Horváth András	Zalaegerszeg	Pistyr Illdikó	Szentendre
Ács Eleonóra	Budapest	Horváth Gyula	Páty	Parga Zoltán	USA
Ágoston Attila	Jugoszlavia	Hunyadi József	Mesztegyő	Pozsonyi István	Veresegyház
Babella Péter	Sopron	Dr. Imre György	Budapest	Pál Viktória	Salgótarján
Balsay Sándor	Jánossomorja	Jakab Attila	Nyírbátor	Pálvolgyi Tamás	Budapest
Beke József	Kecel	Jankovich Bédán András	Budapest	Pólainé Szabadits Márta	Gödöllő
Benkő Lászlóné	Budapest	Juhász Árpád	Balassagyarmat	Dr. Radoszav Miklós	Budapest
Bognár Zoltán	Budapest	Kazinczi Zoltán	Kenderes	Salamon László	Mórahalom
Bogár István	Zalaegerszeg	Keresztes Gábor	Budapest	Sarlós Ferenc	Gyermely
Botos Andrea	Szoda	Kertész László	Budapest	Sellyei Józsefné	Budapest
Buksa György	Budapest	Kerényi Dénes	Szentendre	Somogyi Elemérné	Budapest
Békéffy L. Zsuzsanna	Budapest	Király László	Budapest	Stahl György	Nagykanizsa
Békési Róbert	Érd	Kis Árpád	Dabas	Dr. Szabó Jenőné	Budapest
Bérces Lajos	Izsák	Klenk József	Ikld	Dr. Szarka János	Budapest
Dr. Bálint Zsolt	Budapest	Korpás Zoltán	Szolnok	Szentmiklósi Lászlóné	Kazinbarcika
Bárdos Péter	Budapest	Korpássy Péter	Budapest	Dr. Szentpéteri Ádám	Budapest
Bíróné Czinder Judit	Budapest	Krosznai Jánosné	Piliszentiván	Szilassy Balázs	Budapest
Csikész József	Budapest	Laczi Dénes	Fertőújlak	Szira Péter	Budapest
Császár Éde	USA	Lahmann László	Budapest	Szovics Szilvia	Aszód
Deák Etelka	Budapest	Léháczky Gyula	Budapest	Szell Péter	Ausztria
Dobai Attila	Homokmény	Lengyel Károlyné	Budapest	Szép Gabriella	Budapest
Dobai Károly	Homokmény	Littay Gyula	Budapest	Dr. Szűcs Miklósné	Budapest
Erdei Károly	Debrecen	Lorencsik Lajos	Ohid	Dr. Szűcs Sándor	Budapest
Ernst Lúttger	Szank	Lugosi Győző	Budapest	Dr. Sáriváry Andrásé	Vácsás
Eszékiné Dávid Mária	Budapest	Lórinz János	Zsámbék	Tagai Péter	Sárvár
Farkas Ferenc	Budapest	Mag László	Dad	Tahy Katalin	Budapest
Fidlóczy József	Budakeszi	Dr. Magosi Zoltán	Mezőhegyes	Tamás Ágnes	Budapest
Flandera Tünde	Budapest	Dr. Magyar Gábor	Budapest	Tandori Júlianna	Szeged
Fohner Zsolt	Agostyán	Malinics Erzsébet	Esztergom	Dr. Tolnai Lajos	Miskolc
Frank Endre	Siófok	Margitics Máté	Budapest	Tolnai Péter	Miskolc
Frank Ferenc	Budapest	Dr. Mohay András	Nagykörös	Dr. Treiber Pálné	Budapest
Prof. Dr. Festetics Antal	Németország	Molnár Béla	Fertőd	Török László	Budapest
Frenyő Gábor	Szügy	Molnár Márk	Százhalombatta	Török Zsolt	Budapest
Gaál Tamás	Bakonybél	Dr. Monoki Ferencné	Salgótarján	Vad László	Budapest
Gedei Attila	Budapest	Nagy Attila	Szolnok	Vastagh Katalin	Budapest
Gelencsné Bosnyák Edit	Székesfehérvár	Nagy Lili	Hajdúszoboszló	Vida Tibor	Fót
Dr. Gergely Péter	Csobánka	özv. Nagy Lászlóné	Göd	Vincze Gyula	Budapest
Geréb György	Budapest	Dr. Nagy Sándor	Siófok	Dr. Vámosi Péter	Debrecen
Grössing Gusztáv	Budapest	Nevelős Géza	Leányfalu	Víg Sándor	Balatonfüred
Dr. Györy Aranka	Budapest	Nyomárkay Viktor	Solymár	Dr. Warwasovszky Emil	Székesfehérvár
Gölnöcsér Mária	Dalmad	Németh Dénes	Győr	Dr. Wegrosza Pálné	Budapest
Gál Melinda	Budapest	Németh Istvánné	Vonyarcvashegy	Willi Braun	Németország
Hajdu Albert	Hortobágy	Ocsenás Pál	Budapest	Zaffán Tamás	Budapest
Dr. Halom György	Tata	Olasz Ernő	Dunakiliti	Zádor Illdikó	Budapest
Haulík Klára	Solymár	Papp Gábor	Németország		
Dr. Hoffmann Sándor	Keszthely	Papp Zoltán	Budapest		
Dr. Holvay Endre	Budakeszi	Dr. Patócs Andrásné	Tahi		
Dr. Holzmanné Pálvolgyi Márta	Gödöllő	Dr. Petrányi Győző	Budapest		

Felhívás

Az MME 29. sz. Helyi Csoportja gyűrűző-vizsgálóval rendelkező munkatársat keres nyári kezdéssel, lehetőleg polgári szolgálatos jogviszonnyal a fenékpusztai gyűrűzőtáborba. Jelenkezés Palkó Sándor-nál a következő címen, illetve telefonszámon: 8900 Zalaegerszeg, Galamb u. 6. tel.: (92)327-142 vagy (92)330-052.

Kérés Biharugráról

Többször hívtuk már fel tagtársaink figyelmét arra, hogy éljenek a lehetőséggel, és madarászának egy jót a biharugrai halastavakon és azok környékén. Ezt az ajánlatot most csak megerősíteni tudom. Szeretném azonban minden érdeklődő figyelmét felhívni a következőre: A tavak védettek, egy részük fokozottan védett, ugyanakkor a területen gazdálkodás is folyik. A félreértések és esetleges kellemetlenségek elkerülése érdekében a tavak látogatásával kapcsolatban a következő megállapodás került elfogadásra.

- Ⓐ A tavak látogatását előre be kell jelenteni Vasas András területi képviselőnknek. Cím: 5538 Biharugra, Halas u. 1. Tel/fax: (66)498-003.
 - Ⓑ A területen elsősorban gyalogosan vagy kerékpárral lehet közlekedni. Gépkocsival csak igen indokolt esetben lehet behajtani, pl. védelmi munkákhoz szükséges anyagok, eszközök szállítása. Az ilyen jellegű igényt előzetesen szintén Vasas Andrásnak lehet bejelenteni.
 - Ⓒ A területen napnyugta és napkelte közötti idő-szakban csak külön bejelentést követően lehet tartózkodni. (Ez azt is jelenti, hogy napnyugtáig a területet el kell hagyni!)
- Kérek minden érdeklődőt, hogy a fentieket a kellemetlen szituációk elkerülése érdekében tartsa be. Bízom abban, hogy ez senkinek nem veszi el a kedvét egy biharugrai kirándulástól. Az intézkedés a természeti értékeink megmentését és a gazdálkodás érdekeit egyaránt szolgálja.

Dénes Péter

25. év, 25000. tag

A *Madártávlat* 1998/1. számában felhívást tettünk közzé arról, hogy 1999-ben - amikor Egyesületünk 25 éves lesz - szeretnénk elérni a 25 000. regisztrált tagot. Sokszor kérdezik tőlünk tagjaink és más érdeklődők, hogy valójában mennyi is az MME tagsága? Erre a kérdésre kétféle választ adhatunk:

- az elmúlt 24 évben hányan léptek be szervezetünkbe,
- és jelenleg hány fizető tagunk van.

Az MME megalakulása (1974. január 06.) után a tagfelvételi lapot kitöltött jelentkezőknek sorszámozott igazolványt adtunk ki. Kezdetben minden tagnak volt két tagnyilvántartási kartonja, amelyeken a személyi adatai szerepeltek. Egy karton az illetékes Helyi Csoportnál, a másik a Titkárságon volt elhelyezve.

1989-ben a tagnyilvántartási kartonokon szereplő adatokat számítógépre vittük. Azóta működik a jelenleg is használatos tagnyilvántartási rendszerünk. Az új belépők folyamatos regisztrálásának köszönhetően pontos, számszerű adatokkal tudjuk egyesületünk tagságának alakulását bemutatni, kiegészítve a tagsági díjak változásával is (1. táblázat). Az alakulás utáni évek (1975-78) viszonylag kis belépési létszáma azzal magyarázható, hogy az újonnan belépőknek akkor 1-2 régebbi tag ajánlására volt szükség.

1979-től - miután az akkori vezetőség két tagja megismerkedett az Angol Királyi Madárvédő Egyesület munkájával - a "nyitást" választottuk, a minél nagyobb tömegbázis elérése volt a cél.

Az 1987. évi tagdíjemelés a belépők létszámára nem volt hatással, annál inkább az 1994. évi, amikor például a nyugdíjas-tanuló tagdíj több mint a nyolcszorosa lett.

Ettől az évtől indítottuk el a *Madártávlat* című magazinunkat, amelyet kezdetben 320 Ft-os áron lehetett előfizetni, később a megemelt tagdíjakba beépítettük az árát, így azóta is minden fizető tagunk kéthavonta megkapja.

Arra a kérdésre tehát, hogy hány tagja van egyesületünknek, az itt látható táblázatok megadják a választ.

Következő számunkban az egyesület tagságának helyi csoportonkénti megoszlását fogjuk bemutatni, és a tagság változásáról - remélhetőleg növekedéséről - az elkövetkezendő *Madártávlat*okban szeretnénk számot adni.

Harangi István

Tagsági formák

(az 1997.12.31-i állapot szerint)

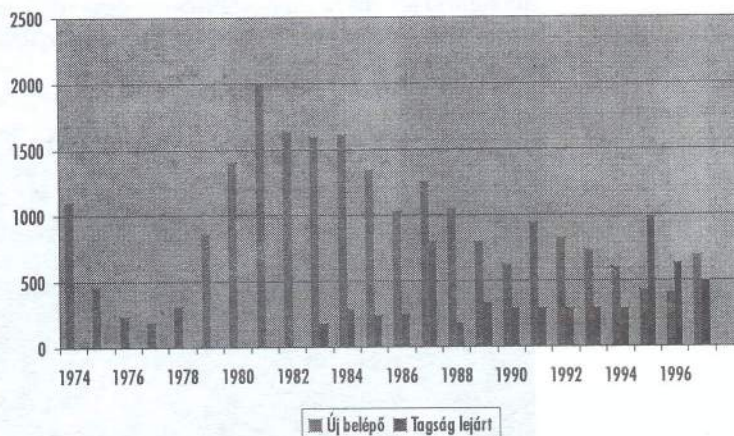
Tagsági forma	Tagdíj	Taglétszám
1. RENDES TAG		3346 fő
Adózó	800 Ft	
Nem adózó	500 Ft	
2. CSALÁDI TAG*	1 000 Ft	277 család
3. PÁRTOLÓ TAG	1 600 Ft	165 fő
4. ÖRÖKÖS TAG	Tagdíjat nem fizet	29 fő
5. TÁMOGATÓ SZERVEZET	Megegyezés szerint, de legalább 1600 Ft	2 szervezet
Összesen:		3819 tag*

*A családi tagokat egy sorszámon tartjuk nyilván. Egy családi tag átlagban 3 főt jelent. Így a családi tagok száma kb. 830 fő.

2. táblázat

Az MME tagság alakulása 1997. dec. 31-ig

AZ MME TAGSÁGÁNAK ALAKULÁSA

(az 1997.12.31-i állapot szerint)

Év	Belépetek száma	Jelenlegi tagdíjat fizető tagság	A nyilván tartott ún. nem fizető tagság	Tag sorsszám 12. 31-én	A tagdíj összege Ft-ban	
					tanuló, nyugdíjas	dolgozó (adózó)
1974	1099	181	228	1099	20	50
1975	456	21	96	1555	20	50
1976	225	20	59	1780	20	50
1977	182	24	51	1962	20	50
1978	307	43	124	2269	40	100
1979	867	86	380	3136	40	100
1980	1398	99	716	4534	40	100
1981	1993	115	1058	6527	40	100
1982	1625	125	859	8152	40	100
1983	1584	104	866	9736	40	100
1984	1605	115	895	11341	40	100
1985	1347	111	793	12688	40	100
1986	1029	101	647	13717	40	100
1987	1246	131	823	14963	60	200
1988	1048	107	796	16011	60	200
1989	802	147	576	16813	60	200
1990	629	96	481	17442	60	200
1991	943	212	692	18385	60	200
1992	825	187	555	19210	60	200
1993	729	247	491	19939	60	200
1994	609	256	286	20548	500	
1995	433	287	136	20981	500	800 rendes
1996	411	309	96	21392	500	1000 családi
1997	695	695	-	22087	500	1600 pártoló
Össz:	22087	3819	11704	22087		

1. táblázat

A kilencedik

Selmeczi Kovács Ádám

Nemrégiben megszűnt a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság, a Börzsönyi és a Pilisi Tájvédelmi Körzet, valamint több apró terület helyi védeltsége. Mindez azonban szerencsére "csak" egy olyan miniszteri rendeletnek köszönhető, mely kimondja a Duna-Ipoly Nemzeti Park felállítását, az említett területek csatolását, illetve a BTI Nemzeti Park Igazgatósággá válását...

A DINP a kilencedik nemzeti park hazánkban. Megszületésére majd' hét évet kellett várni, hiszen már 1991 áprilisában országgyűlési határozat mondta ki létrehozásának szükségességét - melynek időpontját akkor 1995-re tették - de tényleges megalakulására csak 1997 végén került sor... Igaz, hogy az első időkben még kétoldalú, magyar-

szlovák nemzeti park felállításáról volt szó, majd később egy új kategória - az ún. Természeti Örökség Park - kísérleti nyulaként szerepelt a terület, s így az állami malmok talán még lassabban öröltek... Mindenesetre a természetvédelmi célú alap kutatások az Országgyűlés határozata utáni időkben beindultak, s így elkezdődött a természeti értékek "leltárba vétele".

A kutatások egyaránt kiterjedtek a már védett (Börzsöny, Pilis stb.), illetőleg a még abszolút ismeretlen, feltáratlan (pl.: Ipoly-völgy) területekre, melyeken az intézmények - TTM, MTA-Botanikai Kutatóintézet - mellett két társadalmi szervezet vállalt szerepet: a Magyar Madártani és Természet-

Fent: Duna menti ártér
Lent: Az Ipolyszögi égerláp bejárata

Számszerű adatok	
Alapítás időpontja:	1997. XI.20.
Miniszteri rendelet:	34/1997. (XI.20.) KTMJ
Kihirdetés:	Visegrád, 1997. XII. 16.
A DINP kiterjedése:	60.314 ha
A NP Igazgatóság címe:	1025 Budapest, Szépvölgyi út 162., tel.: 325-9503

A Göncöl Alapítvány adatai szerint a park	
- védett növényfajainak száma:	115
- védett gerinctelen állatfajainak száma:	93
- védett gerinces állatfajainak száma:	316
- védett madárfajainak száma:	232

védelmi Egyesület, illetve a Göncöl Alapítvány. Ez utóbbi szervezet holdudvarába tartozó Pest Környéki Madarász Kör jelentős munkát végzett az Ipoly-völgy és a Szentendrei-sziget teljes madártani felmérésével.

Felesleges lenne ecsetelni a már jól ismert és sokak által látogatott területek természeti értékeit, hiszen ezekről bőven lehet olvasni különböző tájékoztatókban; azonban talán nem felesleges néhány szót ejteni a kevésbé ismertek érdekességeiről, értékeiről.

A park névadójaként szereplő Duna Budapest és Esztergom közötti szakaszának javarésze védeltséget kapott, persze legfőképp a Dunakanyar térségében. Ezen vidék kiemelkedő értékét a madárvilág jelenti, úgy fészkelőivel - pl.: egy-két pár barna kányával, az újonnan felfedezett Helemba-szigeti vegyes gémtelleppel (szürke gémekekkel és bakcsókkal; de várható a kis kócsag betelepülése is) - mint átvonuló-, telelő madaraival - pl.: a többzres vegyes úszó- és bukóréce csapatokkal, az átvonuló halászsasokkal és rendszeresen áttelelő 2-3 rétisással... Meg kell azonban említeni, hogy a nagymarosi építkezések "nem tettek jót" a madaraknak sem: a nyolcvanas években tapasztalt nagy madárcsapatok rendre elmaradnak, illetve a tradicionális pihenő- és táplálkozótérületek áthelyeződtek. További veszélyt jelent még a most újjal tervezett erőműépítés, valamint az alsóbb szakasz felett - szerencsére még csak a tervekben - átvélő M0-ás híd... Mindazonáltal védeltséget kaptak olyan területek is, ahol a természet még csak most fogja betelepíteni az emberi szempontok szerint "nagy természetvédelmi értéket képviselő" fajokat és társulásokat, például a Göd és Kismaros környékén lévő homokszigetekre...

A másik névadó folyón - az Ipolyon - kevesebb a "dunai-típusú" gond, ám természetesen itt sem felhőtlen az élővilág élete. A számos botanikai érdekességet rejtgető dejtári homokpusztát csak "nagy társadalmi erőket felvonultatva" lehetett - szó szerint - kimenteni egy vitatható szükségességű víztározó megépülése alól, míg az unikális növényfajokkal bíró ipolyszögi égerlapot a teljes kiszáradás fenyegette. Mondani sem kell, hogy mindkét környék figyelmet érdemlő madárfaunát mondhat magáénak, hisz' a Dejtár közelében lévő kaszálók talán az ország egyik legjobb harisélőhelyét, míg a természetvédelmi célú vízrendezésnek köszönhetően ma már szerencsére újra járhatatlan ingovánnyá vált égerláp az Ipoly-völgy egyetlen gémtellepét rejti...

Amúgy a folyóvölgy érdekes arculatú: a Börzsöny hegylábi területei miatt fekete gólyák, parlagi és békászó sasok mozognak az Ipolynál, míg pár kilométerrel arrébb a hamvas rétihéja költ, és a tavaszi áradásokat követően megjelenő madárcsapatokban feltűnik a nem éppen hegyvidéki fajként elkönnyvelhető tavi cankó vagy a szerecsensirály... Természetesen ezek a kiragadott szélsőségek csak példázatként szerepelnek az alföldi és hegyvidéki területek faunájának keveredésére. Igazi értéket a közel 50 pár haris, az öt pár hamvas rétihéja, a számos telepen fészkelő, mintegy 100 pár gyurgyalag és hasonlókat jelentik. A legtöbb probléma a vízzel van, mivel az Ipoly hazánk talán legszeszélyesebb folyója. Az aszályos időkben pataknyi méretű, míg máskor falvakat fenyegető áradást hoz, mint legutóbb Litkénél, ahol többeket ki is telepítettek... A folyó határvíz volta miatt elég nehezen kezelhető téma volt a legutóbbi időkig, szerencsére mára rendeződni látszik a sorsa, még ha Szlovákia nem is egyezett bele a közös nemzeti park létrehozásába, illetőleg teljes bizonyossággal még nem mondott le a további szabályozási munkálatokról...

A fővárosba szinte éket verő Szentendrei-szigeten foltokban megmaradt értékek elpusztítására sajnálatos módon épp a park felállítása előtt került sor, az ilyenkor már szokásos - gazdasági értelemben vett - "mentsük ami menthető" elv alapján. A madártani szempontból sem elhanyagolható, de mégis inkább védett növényeiről (főként az ezres állományú csikófark termőhelyéről) ismert pócsmegyeri Homokos töltésépítéshez szolgáltatott anyagot, így sajnos a terület javarészt megsemmisült. A helyi védettséget élvező Torda-sziget-csoporton tarvágásra került sor, így talán egy újabb emberöltő múlva lesz újra tapasztalható az oly jellemző - kerti posztás, berki tücsökmadaras, kerti gezés - ártéri madárfauna felélédeése... Azért szerencsére vannak olyan területek, ahol a szárnya-

sok több nyugalmat lelnek, mint például a Merzsánitó, ahol évről-évre megjelennek a költés után kóborló, vonuló nagy és kis kócsagok, barna kányák, vagy a közeli traverzen rendszeresen elidőző vándorsólymok. A már említett Pest Környéki Madarász Kör által 1995-től évente megrendezett gyűrűzőtáborok eredményei szerint jelentős számban vonulnak át itt a bokorlakó poszták és füzikék, illetőleg a nádi énekesek is. Ezek mellett a Magyarországon második ízben hálóba került gatyáskuvikról híresült el ez a kis tó...

Annyi bizonyos, hogy a "frissen alakult" nemzeti park igazgatóságának főhet a feje, hiszen az ország egyik legsűrűbben lakott területén végzi munkáját, s emellett négy megye számos védett területének őrzési, kezelési és kutatási - talán csak a kívülállók számára irigylésre méltó - gondja terheli. Azt hiszem, ebben segíthetnek ezen állami szervnek a MME önkéntesei, hogy a sok veszéllyel és társadalmi gonddal járó időkben ne szenvedjenek kárt a "kilencedik" területei.

Fent: Visegrád vihar előtt
Lent: Tövisszúró gébics
(a szerző felvételei)

Bosszúságok

Leírom egy álmomat

Az Északi-középhegység egyik védett területén sétáltam. Szikrázóan sütött a nap, a táj minden apró részlete már-már természetellenesen élesen és tisztán látszódott. A reggeli szél kisöpörte a felhőket, aztán kisöccsére, a szellőre bízta a langyos levegő megmozgatását.

Semmi sem mozdult.

Aztán hirtelen történt valami: A legelőt átszelő földúton egy turistacsapat jelent meg, fővárosi fiatalok. Vidáman ballagtak az úton miközben az egyik közeli erdő fölött huszonhét fekete madár, egy csapat holló keringett a magasban. A hollók erős hangjukat hallatva a mező fölé szálltak.

A fiatalok elértek egy tócsához. A tócsa, inkább sárteknő, az út teljes szélességében terült el előttük. A fűvön bármelyik oldalról megkerülhettek volna.

Visszafordultak. Eddig kb. 300 métert tettek meg a közeli szállodából.

Hirtelen egy kardfarkú lepke jelent meg a közelükben és körülöttük csapongott. Megpróbálták elzavarni, a pillangó nem tágtott mellőlük. Néhányan elszaladtak tőle, egy-két perc múlva az egész csapat eltűnt a szemem elől.

A hollók már a fejem fölé értek, négy-öt közülük leszállt a földre.

Sárga doboz

Bizonyára hallott már Ön is a repülőgépek fekete dobozáról. Ez az a szerkezet, amely minden információt tartalmaz, amely a repüléssel kapcsolatos és egy esetleges katasztrófa esetén a hozzáértők a benne tárolt adatok alapján következtetni tudnak a baj okára.

Egyszer én is találtam egy ilyen dobozt. Igaz, nem fekete volt, hanem sárga, nem is repülőgéphez tartozott. A baj viszont megtörtént és fekete színű társához hasonlóan adatokat, elszomorító információkat szereztem általa.

Azon az úton, ahol a fiatalok eltűntek, egy terepjáró jelent meg, egy közismert helybeli ügyvéd vezette. Átgázolt a sáron, majd ráhajtott a fűre is. Próbálgatta a kocsiját a terepen.

A hollók fölrepültek a földről, újra teljes volt a csapat. A távolabbi hegyek felől tompa dörgés hallatszott, aztán még egy, majd egy újabb...

A terepjáró már a távolban járt, mikor a legelő másik végéből egy lovas vágtatott elő. Nem akartam hinni a szememnek. A hortobágyi csikósok gúnyját viselte és bőszen pattintgatta a karikás ostorát. Elvágatott előttem.

Még fel sem ocsúdtam a meglepetésből, amikor két terepmotoros bukkant fel a szemem előtt és egymással versenyezve zúgtak át a mezőn.

Tompán dörgött távol az ég és a fekete madarak lassan tovaúsztak az égen.

Az elején nem mondtam igazat, ez nem álom volt. Minden pontosan így történt, ahogy leírtam. Egészen eddig a napig azt hittem, hogy hasonló jeleneteket csak az általam annyira kedvelt kelet-európai filmrendezők találhatnak ki - valamilyen állapot, érzés, szellemiség stb. saját eszközeikkel történő érzékeltetése érdekében. A jelenet akkor, abban a pillanatban a következő üzenetet sugározta számomra:

Nincs kiút!

Kérem, cáfoljon meg!

Az erdőt járva találtam én már kiszolgált kályhát, autóröncöt patakmedrekben, bokrok között. Egy-két felebarátunk energiát, időt nem sajnálva a lakott területektől kilométerekre is képes elcipelni a megunt ingóságait, hogy aztán izzadó homlokát megtörölve gyönyörködjön művében (a lelkében tomboló dissharmónia tárgyi megtestesülésében).

Láttam, miként válik gumibroncs-temetővé egy hegyoldali legelő, építési törmelék rak-tározójává egy falhagyott kőbánya udvara. "Láttam nemzedékem legjobbait", amint könnyed mozdulattal bármit bárhol képesek a földre szórni lelkiismeretfurdalás nélkül a maguk tudatlanságában.

Láttam fű között pöffeszkedő akkumulátort, technikai civilizációnk visszataszító ürülékét.

Láttam mindezeket, bosszús voltam, de egyik sem rendített meg annyira, mint a doboz.

Sárga festékes doboz volt egy bükkösben. Az avaron hevert, a festék ott virított a peremén, lecsorgott az oldalán. Még nem száradt meg, nemrég dobták el. Magamban elkönyveltem: újabb szemét, és indultam volna tovább, amikor megláttam a fák törzsén a pöttyöket. A sárga pöttyöket. A doboz nem szemét volt többé, hanem jel, üzenet. Hivalkodóan feküdt a száraz levelek között és sötét, mély úr tátongt benne. Megértettem, hogy valahol valami baj van, és félek attól, hogy tíz, húsz, talán száz év múlva is ott lesznek a kályhák, gumibroncsok, akkumulátorok az erdőben.

A dobozt ugyanis egy erdész dobta el.

Drexler Szilárd

Madármonitoring

"Csökken, növekszik vagy éppen nem változik?" az egyik leggyakoribb kérdés a természetben járó emberek között. Ahhoz, hogy megbízható választ lehessen adni, úgy kell, többek között, a madarak számát is rendszeresen felmérni, monitorizálni, hogy a gyűjtött adatok valóban az adott élőlény állományának változását, vagy stabilitását tükrözzék, és ne például azt, hogy egyik évben többen, a másik évben kevesebben végeztek felmérést, vagy éppen egyik évben nagy területen, míg másik évben kisebb területen végezték a számlálást. A végtelenségig lehetne sorolni azokat a tényezőket, amelyek a valós helyzetet megmászító hatást jelenthetnek. A madármonitoring éppen ezen problémát elkerülendő, igyekszik olyan felmérési módszereket használni, amelyekkel a felmérési módszertől adódó hibákat a minimálisra lehet csökkenteni.

Monitoring – Lázmérő

„Miért kell nekünk monitorizálni a madarak számát?” - teheti fel a kérdést az olvasó. Napjaink környezeti és természeti állapotának ismeretében talán nem kell sokat magyarázkodni, de azért két nagyon fontos okot meg kell említeni:

1. Egyre több olyan madárfajunk van, amely állományának mérete folytán mind veszélyeztetettebb helyzetbe kerül, és ezen fajok egyedszámának változásának követése, monitorizálása, a betegknél használt lázmérőhöz hasonlóan, tájékoztat a faj hazai állományának állapotáról és időben figyelmeztethet a helyzet súlyosbodására. A lázmérőtől eltérően a madármonitoring nemcsak a bajt mutatja ki, hanem további igen fontos információkkal is szolgál a kedvezőtlen változások okairól.

2. A madarak egyedszáma nagyban függ azon élőhelyek természeti állapotától, amelyben fészkelnek, átvonulnak és/vagy telelnek, így állományai monitoringján keresztül nagy területek természeti állapotának helyzetéről is fontos tájékoztatást kaphatunk. A madarak ez esetben, mint biológiai indikátorok, biológiai jelző szervezetek, segítenek a természetvédők számára. Napjaink ökológiai kutatásai gőzerővel dolgoznak azon, hogy mind jobban tudjuk mérni és előrejelezni a rendelkezésre álló technikákkal a természeti állapotot befolyásoló folyamatokat, azonban nem várhatunk több évtizedet, amíg minden eszköz és ismeret a kezünkbe kerül. Addig is észlelnünk kell a kedvezőtlen változásokat az élőlények, így a madarak jelzései alapján, hogy beavatkozhassunk és ha kell megismerhessük az azokat kiváltó okokat.

Madarak a csúcs

A madarak speciális helyzetben vannak a többi élőlényhez képest akkor, amikor a természeti állapot figyeléséről, monitorizálásáról, van szó. A madarak a tápláléklánc felső részén helyezkednek el és így az alsóbb régiekban, a növényzetben és a növényekkel táplálkozó állatok körében

bekövetkező kedvezőtlen változások, pl. szennyezések, pusztulások, szárazságok, élőhelyváltozások hatásai együttesen érintik őket. Mozgékonyaságuk miatt az egyedek nagy területen élnek (pl. a rovarokhoz viszonyítva), melynek nyomán meggyényi vagy akár országos nagyságú területek természeti állapotát tudjuk figyelemmel követni és a riasztó változásokat felderíteni.

A madaraknak a természeti állapot figyelésében meglévő kitüntetett szerepében, a biológiai adottságok mellett kulcs szerepe van a madarakat szerető és megfigyelő emberek egyre szélesedő táborának, nekünk is! A madarak az az állatcsoport ma a világban, amely a legismertebb mind a tudomány mind az átlag ember számára. Magyarországon több ezerre tehető azoknak a madárszerető és ismerő embereknek a száma, akik szabadidejükben vagy éppen munkájuk során madarakat figyelnek meg az ország szinte valamennyi táján. Ez óriási dolog, hisz az Ó munkájuk révén az egész országra kiterjedően van mód a természeti állapot figyelésére.

Nincs még egy olyan, több száz fajból álló élőlénycsoport Magyarországon, amelyet ennyi ember ismerne és tudna vizsgálni ország szinte minden tájára kiterjedően! Szerencsére ezt nem csak nálunk, hanem a Európa szinte minden országában el lehet mondani.

Madármonitoring az MME-ben, az elsők között

Ma Magyarországon, a hazai tudományos élet által is elismerten, az MME rendelkezik a leghosszabb távú és országos léptékű monitoring adatokkal védett állatokról, gondoljunk csak például a több évtizede folyó fehér gólya vagy ragadozó madár felmérésekre, a madárgyűrűzésre, vízimadár-szinkron számlálásokra. A nyolcvanas évek végén az országban elsőként indítottunk útjára olyan országos felmérési programokat, mint a Ritka és Telepesen fészkelő madarak Monitoringja (RTM) és az Énekes Madár Pontszámlálás, amelyek elsőrendűen a monitoring célját és módszereit szemelölt tartva folynak több száz résztvevővel.

Nagy eredmények ezek, hisz ezen munkánkat főként tagjaink önkéntes munkájával és a fontosságához, jelentőségéhez képest szerény állami anyagi támogatás mellett valósítottuk meg.

Az MME tagságának munkája révén napjainkra létrehoztuk azokat a felmérő programokat, amelyek nyomán megbízható információkkal rendelkezünk a hazai veszélyeztetett, ritka és telepesen fészkelő madarak állományairól, de rendszeres felmérések folynak az Európai jelentőségű Madárelőhelyeken (EM) is.

Madármonitoring az ország természeti állapotáért

A védett területek, a fokozottan védett, ritka fajok monitoringja főként az ország kis területére terjednek ki, gondoljunk csak arra, hogy a védett területek aránya az országnak kevesebb, mint 10%-át teszik ki. E területek és az ott élő élőlények helyzete nagyban függ a 10%-ot körülvevő 90%-tól. A legtöbb hazai madárfajunk állományának jelentős része a védett területeken kívül fészkel és hasonló megállapítást tehetünk a többi védett és nem védett fajjal kapcsolatban is.

Mi madarászok itt tudunk igazán csak segíteni. A madarak segítségével figyelni tudjuk az óriási kiterjedésű, nem védett területek állapotát, pl. a mezőgazdasági területekét. Angliában a mezőgazdasági területeken élő olyan gyakori madárfaj, mint pl. a mezei veréb, állományának figyelésével tudták a BTO és az RSPB nagyszámú önkéntes megfigyelői számszerűen, egyértelműen kimutatni az intenzív gazdálkodás drasztikus hatásait, függetlenül attól, hogy környezetbarátnak hirdetik-e azt. Monitoring munkájuk eredményeképpen ma a szigetországban jelentős erőfeszítéseket tesznek a mezőgazdasági területek és az azzal kapcsolatban lévő élőhelyeken honos állatok egyaránt veszélyeztető hatások mérséklése, megszüntetése érdekében. E munkához a gyakori madarakat lehet és kell megfigyelnünk, amelyek számossága és gyakorisága folytán jól jelezhetik a változásokat.

GÓLYAFÉSZÉK-FELMÉRŐLAP

A fészkek elhelyezkedése:

település: utca, dűlő, út, házsám, km-szelvény:

aljzata*: villanyoszlop , fa , kémény , kazánkémény , tető , egyéb:

fészektartó alátét van-e*: igen , nem

A fészkek lakottsága*: alkalmanként 1 gólya látogatta , 2 gólya látogatta

min. 4 hétig 1 madár lakta , 2 madár lakta

a kikelt fiókák száma:....., a kirepült fiókák száma:.....

Egyéb megjegyzések (pusztulás, oka, verekedés stb.):.....

* a megfelelőt kérjük bejelölni!

A Központ tölti ki: UTM-kód: /, fészkekód: /-/

Európa madarászai ránk figyelnek!

Az Európai Madárszámlálási Tanács (European Bird Census Council, EBCC) által 1996 őszén Olaszországban megrendezett EUROMONITORING konferencia áttekintve az Európában a hatvanas évek óta folyó madármonitoring munkákat megállapította, hogy a gyakori madarak vizsgálata révén van mód a leghatékonyabban egy nagyobb régió természeti állapotának feltárására. Megállapították, hogy a felmérés helyül szolgáló területeket úgy kell kiválasztani, hogy ezek a területek az adott ország valamennyi főbb élőhelytípusát arányosan foglalják magukba, a mezőgazdasági területeket és lakott településeket épp úgy, ahogy az érintetlen területeket is. Ennek elérésére, a már Brit-Szigeteken bevált, véletlen alapján kiválasztott terület kijelölést ajánlják, amely lényege, hogy a résztvevő megfigyelők a lakóhelyük közelében(!) egy véletlen alapján kiválasztott területen végzik el a felmérést előre meghatározott módszer alapján.

Ilyen típusú felmérőmunkák egyelőre csak néhány nyugat-európai országban folynak nagyszámú önkéntes bevonásával, ezért szükségesnek tartották, hogy minél több országban induljon meg ez a munka. Fontosnak tartották, hogy egy kiválasztott országban kerüljön kipróbálásra a javasolt módszer a széleskörű bevezetés előtt. Az EBCC

Magyarországot kérte fel a módszer kipróbálására úgy, hogy az RSPB anyagilag segíti a munka beindítását!

Mit kell tenni a Gyakori Madarak Monitoringja során

- Jelentkező levelet küldeni az MME Monitoring Központjába (MME, Budapest, Költő u 21., 1121) vagy e-mailt küldeni az alábbi címre: andika@elender.hu lehetőleg 1998 április elejéig;
- Megadni, hogy mely városok, községek határában vállalnál egy területet felmérésre;
- A véletlen alapján kiválasztott és megküldött 2,5x2,5 km-es négyzetben húsz pontot kell kijelölni úgy, hogy azok legalább 400 m-re legyenek egymástól. A megfigyelők részletes térképet kapnak a felméréndő négyzetről!
- Április 15 - Május 10. és Május 11 - Június 15. között egy-egy reggel kimenni a területre, ahol mind a húsz ponton 5 percig állva fel kell jegyezni a pont 100 m sugarú körzetében látott és hallott madárfajokat és azok egyedszámát;
- A felmérési adatokat az MME Monitoring Központjába beküldeni.

A munka során elsősorban a gyakori, jól ismert madarak számának megállapítása a fontos! Ter-

mészetesen nagyon jó, ha a megfigyelő lehetőleg minden madárfajt azonosítani tud, azonban senki se riadjon vissza a munkától ha úgy érzi, hogy nem ismer minden hazai madárfajt. Az MME speciálisan ezen típusú munkákhoz használható madárhangkasszettát állított össze, amely alapján bárki fejlesztheti tudását. A programban résztvevők részletes tájékoztató, ismertető füzetet, térképeket, jelentőlapokat és tájékoztató kiadványokat kapnak a terepi munkálat és az eredményekkel kapcsolatban. A program állása, eredményei folyamatosan elérhetőek lesznek az Interneten is.

Továbbra is az elsők között

Az MME mindig élenjárt a természetvédelemben és ezen új terepi programunk is ehhez járul hozzá, amely tagtársaink nélkül megvalósíthatatlan. E program minden tagtársunkhoz szól, hisz ezt a munkát bárhol el lehet végezni és éppen a „bárho!” a lényeg. Minél többen és minél több helyszínen tudjuk e felméréseket elvégezni annál többet tudunk tenni. Nem kellene speciális eszközök, hosszú költséges utazás és mégis nagyon értékeset alkothatunk közösen hazánk természetéért, no és madárvilágáért. E célok elérése érdekében kérjük tagtársaink jelentkezését és segítségét!

Dr. Szép Tibor

Kutatóház és erdei iskola Pacsmagon

Hosszú egyeztetés után 1996. Májusában a Dalmandi Rt. a tulajdonában lévő ingatlant átadta az MME Dombóvári Csoportjának, hogy ott kutatóház és erdei iskola működéséhez a feltételeket kialakítsa.

A közel három hektáros majorsági terület Tamásitól DK-re, a Koppány-patak völgyében van. A völgyben levő tórendszer az azt szegélyező nádas, sásos és gyékényes terület kutatását 15 éve végzi a helyi csoport Molnár Zoltán tanár irányításával.

Ennek a feltáró munkának köszönhetően a tórendszer és a völgy része országosan is védett terület lett (Pacsmagi Természetvédelmi Terület), illetve 1997-től felvették a nemzetközi védettséget jelentő Ramsari listára.

A tulajdonunkba jutott ingatlan a védett zónán kívül, a völgy magasabb részén van, szép kilátással a tórendszerre és a gyulaji rezervátumra. A kutatóház és az erdei iskola kialakításának feltételei akkor teremtődtek meg, mikor a majorban lakók elköltöztek (1994.)

Az épületekre a dőzerolás várt! Sajnos két évbe került, míg az érdekelteket jobb belátásra bírtuk. Az események 1997 áprilisától felgyorsultak és reményeink szerint a pályázati támogatásból, a vállalkozók és a helyi csoport tagjainak munkája révén, 1998 július 1-vel az épületek átadása megtörténik.

A felújításhoz a helyi csoport 1997-1998-ban 2,2 millió forint önrészt vállalt, az átadott épület értéke 3,2 millió forint volt.

Támogatóink voltak a KOKSZ 400 ezer Ft-tal, KKA alap 2,8 millióval (ebből 1,5 millió 1998-ban esedékes), Dombóvári Polgármesteri Hivatal 30 ezer Ft-tal, illetve több magán-személy és kisvállalkozó (adományok, kedvezmény, ingenyfuvar) támogatta a felújítást. A helyi csoport tagjai 750 ezer Ft értékű társadalmi munkát végeztek az elmúlt két évben. Mi tagadás, óriási "vállalkozásba" kezdtünk, de ha nem éltünk volna ezzel a lehetőséggel, hiba lett volna.

A kutatóház hasznosítási terve:

- Egy állandó szakemberrel és alternatív katonával a három épület szakmai és gondnoki feladatait egész évben folyamatosan biztosítani tudjuk.

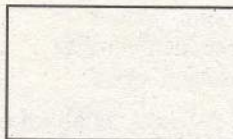
- Három fő fogadásra alkalmas vendégszobát az ország bármely részéből érkező MME-tag és vendég igényelheti. (Szállásköltség: MME tagnak 400 Ft, vendégnek 600 Ft éjszakánként.)

- A pacsmagi T.T. területkezelési munkáit szeretnénk a pécsi igazgatóságtól átvenni (cigányréce-program, gémtelap, ritka vonuló fajok).

- A téli madárvédelem (magevők etetése), illetve a rendszeresen itt tartózkodó 6-9 réti sas téli etetését is vállalni tudjuk, ha az időjárás ezt indokolja.

- Az állandó szakembergárdával biztosítani tudjuk 40 napra a gyűrűzést, így 1998-tól

Feladó:

A felmérőlapot szeptember 10-ig kérjük elküldeni.
Csak biztos adatok bejelölését kérjük!
Több felmérőlap postázása esetén természetesen borítékban is beküldhető!

Köszönjük segítségét!

**Magyar Madártani és
Természetvédelmi Egyesület
Csongrád megyei HCS**

**Szeged
Pf. 708.
6701**

MINDENNAPI MADARAINK MONITORINGJA – Új MME felmérőprogram!

NEM MINDENAPI AJÁNDÉKOKKAL! JELENTKEZZ most a madarak és élőhelyeik védelmében!

MINDENNAPI MADARAINK MONITORINGJA

ÚJ MME ÁLLOMÁNYFELMÉRŐ PROGRAM

BEMUTATÁS

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Monitoring Központja 1998-tól új felmérőprogramot indít a gyakori, jól ismert fészkelő madaraink állományában bekövetkező változások hosszú távú nyomon követésére. A program elindításának előzménye, hogy a Nemzetközi Madárszámlálási Tanács (EBCC) egy olyan egységes módszer szerinti felmérőprogramot szeretne indítani Európában, mellyel hatékonyan lehet követni a főbb élőhelytípusokon végbemenő változásokat az ott fészkelő madárállományok alapján. E módszer kidolgozására az EBCC vezetősége Magyarországot kérte fel, s az első években az angol RSPB finanszírozza ezen egész Európában modellnek tekintett monitoringot!

A program jó lehetőséget nyújt ahhoz, hogy a közelgő EÜ csatlakozásnak a környezetre és az élővilágra kifejtett hatásait a madarak segítségével mérni tudjuk, s kellő időben fel tudjuk hívni a figyelmet a nemkívánatos változásokra.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület tagsága képes arra, hogy e programot sikeresen megvalósítsa, hiszen mindössze három terepi napot kérünk tagjainktól, s a gyakori, mindennapjainkban látható madarakat is elegendő ismerni ahhoz, hogy a számlálást valaki sikerrel elvégezze. Sikeres munka másik összetevője, hogy lehetőleg az ország minél nagyobb területére kiterjedően tudjuk a munkát elvégezni.

MÓDSZER

E programban véletlenszerűen sorsoljuk ki a felméréndő 2,5 x 2,5 km nagyságú területeket. Ennek folyamata: a felmérők megadják azt a területet (pl. a területet magukba foglaló 10 x 10 km-es UTM négyzetek alapján), mely területen a kisorsolt 2,5 x 2,5 km-es UTM négyzet(ek)ben hosszabb távon felméréseket tudnának végezni. E megadott területen belül számítógép sorsolja ki a felmérésre szánt 2,5 x 2,5 km-es UTM négyzet. E módszer révén az országra jellemző főbb élőhelyekről kaphatunk korrekt képet, hisz nemcsak a "legjobb" és "legkedveltebb" területek kerülnek felmérésre. A sorsolás révén a hazai főbb élőhely típusok jelentőségük (méretük) szerinti számban lesznek monitorizálva.

Miután a sorsolás megtörtént a felmérő visszaigazolást kap a programvezetőtől, aki tájékoztatja, hogy melyik 2,5 x 2,5 km-es UTM négyzetre esett a választás. E területről a felmérő részletes (1:10000 léptékű) térkép másolatot kap (1. ábra), melyet a terepi munka során kell használni. A térképen be van jelölve a 2,5 x 2,5 km-es UTM négyzet határa, s annak a 36 db lehetséges megfigyelési (számlálási) pontnak a pozíciója, melyből a felmérőnek kell kiválasztania azt a 20 db megfigyelési pontot, ahol a számlálásokat el fogja végezni. Minden pont minimum 400 méterre helyezkedik el a másiktól. Fontos, hogy a felmérő úgy válassza ki a 20 pontot – melyek mindegyike 100 méter sugarú kört alkot – hogy azok jellemzőek legyenek a kisorsolt 2,5 x 2,5 km-es UTM négyzeten belüli legfőbb élőhelytípusokra.

Egy példa a kiválasztásra: ha az UTM négyzetben 30%-ban lakott terület, 20%-ban erdő, 40%-ban mezőgazdasági terület és 10%-ban csatornapart, akkor a kiválasztott 20 megfigyelési pontnak is lehetőleg ilyen arányokban kell megoszlanuk az említett élőhelytípusok között. Tehát 6 felállási pont legyen a lakott területen, 4 az erdőben, 8 mezőgazdasági területen és 2 csatornaparton. Fontos, hogy ne kerüljük el pl. a lakott területeket, vagy mezőgazdasági területeket a kiválasztásnál, hiszen a cél éppen az, hogy a főbb, jellemző hazai élőhelytípusokon élő gyakori madarak állományának változásáról nyerjünk információkat.

MINDENNAPI MADARAINK MONITORINGJA – Új MME felmérőprogram!

NEM MINDENAPI AJÁNDÉKOKKAL! JELENTKEZZ most a madarak és élőhelyeik védelmében!

A madárszámlálás megkezdése előtt egy felmérő napot arra kell szánni, hogy az élőhely-térképezést elvégezzük. Ezzel egyrészt a terepen járva kiválasztjuk a 20 felmérési pontot, megjelöljük vagy jól felismerhető tereptárgyakhoz kötjük azokat (pl. erdőben megfestjük a fákat stb.) annak érdekében, hogy a következő évben könnyedén visszataláljunk, és ne máshol végezzük a számlálást. Másrészt a térképen levő, általunk kiválasztott 20 ponton be kell rajzolni a főbb élőhelytípusokat a Monitoring Központ által megadott kategóriák alapján.

A számlálás módszere egyszerű! Minden megfigyelési ponton szigorúan 5 perces időtartam alatt kell a hallott, vagy látott madarak fajtát és mennyiségét feljegyezni a megfigyelési pont 100 méteres sugarú körzetében. Elkülönítetten kell feljegyezni a terepnaplóban: 1- a 100 m sugarú területen feltehetően fészkelő fajokat és egyedeket (a területen földön vagy növényzeten megfigyelt vagy oda leszállt egyedek, illetve a terület felett tartósan levegőben lévő egyedeket, pl. mezei pacsirta); 2- a terület felett átrepült egyedeket (leszállás nélkül átrepült); 3- a területen megfigyelt ismert fajú madarak fészkeit, pl. szarka, balkáni gerle.

A felmérőnek a megfigyelési pont közepén kell maradnia az 5 perc alatt, távcsövet használhat, azonban a 100 m sugarú területen belül nem mozoghat. Az 5 perc letelte után a következő pontra kell eljutni, ahol szintén 5 perccig kell számlálásokat végezni, szintén 100 m sugarú körben stb. A megfigyelési pontokat úgy kell megválasztani, hogy azok megközelíthetőek legyenek (pl. ne essen zárt és őrzött ipartelepre stb.). Azért adunk meg 36 pontot a kisorsolt négyzetben belül, hogy abból ki lehessen választani azt a 20-at, melynek bejárása könnyen kivitelezhető.

A madarak számlálását minden évben két alkalommal kell elvégezni. Az első felmérési napnak április 15. és május 10. között, a másodiknak május 11. és június 10. között kell lennie úgy, hogy a két felmérési nap között legalább 14 napnak kell eltelnie. Mindkét alkalommal a 20 pont felmérését reggel 5 és délelőtt 10 óra között kell egy reggel alatt elvégezni, amikor a madarak a legaktívabbak. Fontos, hogy a felmérés ebben az időszakban történjen meg, mert ellenkező esetben a felmért fajok száma és mennyisége nem lesz összevethető a későbbi számlálások adataival.

Szeles, esős időben ne végezzünk számlálást mert az jelentősen módosíthatja a felmérési eredményt !

Semmi esetre sem javasolt az első felmérést május 10-e, a másodikat június 10-e közvetlen környékére tenni, mert fennállhat annak a veszélye, hogy szeles, esős időt fogunk ki.

A felmérést követően minden felmérőnek a MMM programra összeállított jelentőlapon kell az adatait megküldeni az MME Monitoring Központ címére, melyet azután számítógépen rögzítünk és dolgozunk fel.

Fontos! Az adatok akkor válnak értékelhetővé, ha a felmérést minden évben ugyanazokban a négyzetekben, ugyanazon 20 felmérési ponton végzi el lehetőleg ugyanaz a személy.

AZ ELVÉGZENDŐ FELADATOK ÖSSZEFOGLALVA (IDŐRENDI SORRENDEN)

1. Megadni azt a területet (pl. 10 x 10 km-es UTM négyzetekkel), amelyen belül bármely véletlenszerűen kisorsolt a 2,5 x 2,5 km-es UTM négyzet(ek) felmérését vállalja. Ha több négyzetet is vállal, kérjük írja meg, hogy mennyit.
2. A kiküldött térképen a megadott szempontok szerint ki kell választani azt a 20 megfigyelési pontot, ahol a számlálásokat végezzük.
3. A számlálást megelőzően terepbejárást kell tartani, ahol végig kell járni a 20 pontot és fel kell rajzolni a megküldött térképen minden pontra a főbb élőhelytípusokat és azok elhelyezkedését.
4. Az első számlálás elvégzése április 15. és május 10. között egy szélcsendes, vagy gyenge szélmozgású, nem esős napon.
5. A második számlálás két héttel az első után, május 11. és június 10. között egy szélcsendes, vagy gyenge szélmozgású, nem esős napon.
6. Jelentőlap kitöltése és megküldése a térképpel együtt minden felmérési év augusztus 15-ig.
7. Részvétel az MMM programban résztvevők találkozóján 1998 októberében, ahol az éves munka eredményeinek tapasztalatainak bemutatására és megbeszélésre és az ajándékok kisorsolására és átvételére lesz mód.

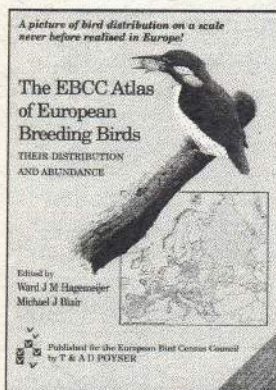
MINDENNAPI MADARAINK MONITORINGJA – Új MME felmérőprogram!

NEM MINDENAPI AJÁNDÉKOKKAL! JELENTKEZZ most a madarak és élőhelyeik védelmében!

MILYEN SEGÉDESZKÖZT BIZTOSÍT A PROGRAM A FELMÉRŐNEK?

- Programtájékoztató
- Térképmásolatok
- Jelentőlapok
- Madárhang kazetta (ingyenes!)
- Élőhelyek azonosítását és kódolását leíró kiadvány
- Felmérő igazolvány
- Hírlevél az MMM programban résztvevők számára
- Internetes információ szolgáltatás az MMM program aktuális helyzetéről
- Madaras pótló (minden felmérőnek ingyen)

MILYEN AJÁNDÉKOKAT NYERHET A FELMÉRŐ, STÍLSZERŰEN, SORSOLÁS ÚTJÁN?

- ◆ 1998-ban **40 db** *The EBCC Atlas of European Breeding Birds* (Európai Fészkelő Madarak Atlasza) az EBCC felajánlása alapján! Ezen 903 oldalas könyv a XX. század végének egyik legjelentősebb zoológiai felmérőmunkája Európában, amely bevezetője 14 nyelven, köztük magyarul jelent meg. Az 55 angol fontba (kb. 18 000,- Ft.) kerülő könyv megnyerésének esélye arányosan nő a vállalt és felmért négyzetek számával!
- ◆ Haraszthy L. (szerk.) Magyarország madarai.

PROGRAMVEZETŐ: SZIMULY GYÖRGY, MME MONITORING KÖZPONT VEZETŐJE

További részletek megtudhatók a programvezetőtől. A Monitoring Központ új székhelye 1998. január 1-től:

2890 TATA, Vértesszőlősi út 7. (Tel.: 30/343-45; E-mail: andika@elender.hu)

Jelentkezéseddel járulj hozzá a madarak és élőhelyeik védelméhez!

szeretnénk bekapcsolódni az "Akcio Hungarica" programba.

- Természetfotósokat is fogadunk az év bármely időszakában.
- Az egyes védelmi programok területi, körzeti feladatait a kutatóházban lakó szakemberek végzik (cigányréce, gyöngybagoly, fehér gólya, réti sas, vonuláskutató, faunisztikai napló vezetése).
- Szakemberek, külföldiek fogadása.

Az erdei iskola hasznosítási terve

- Iskolai osztályokat 1998. Szeptember 1-től fogadunk, hétfői érkezéssel és szombati el-távozással. Évente május 1-től június 20-ig, illetve szeptember 1-30-ig üzemeljük a még

- nem téliésített nagyobbik épületet. Turnusonként 1 fő költsége 5000 Ft (szállás és három étkezés).
- Minden év július 1-től augusztus 25-ig természetvédelmi, ornitológiai, vonuláskutató tábort szervezünk, illetve kiadjuk speciális - környezetvédő szemléletű - programokra a táborhelyet.
- Az erdei iskolai programokhoz munkafüzet készül, amit igényelni lehet.
- Évente 13-15 iskolai csoportot tudunk fogadni.
- A pedagógusok részére 2-3 napos terepismereti továbbképzést tartunk, ahol felkészítést kapnak - a munkafüzet alapján - az erdei iskola programhoz.

- Tervezzük szakkörök, madarász-sulisok fogadását.
- Fűtési szezonban is fogadunk kisebb csoportot (8-10 fő őszi és tavaszi madárvonulás, téli gyűrtzés, faunisztika)

Tehát várjuk az ifjú madarászokat, a tapasztalt kollégákat, a szakköri csoportokat, a fotósokat és minden természetet szerető barátunkat, aki kíváncsi a pacsmagi-tavak gazdag élővilágára és a dombóvári madarászok munkájára.

Érdeklődni:

Nagy Sándor Dombóvár, Dombó P. u. 42/a.

Telefon: 06-74/466-746 (munkahely)

06-74/466-934 (munkahely)

06-74/460-801 (20 órától)

A MME 5. Sz. Gödöllői Helyi Csoportja

A HCs. az anyaegyesülettel egy időben, 1974-ben alakult. Társadalmi szervezet, melynek jelen pillanatban 85 tagja önkéntes munkában végzi tevékenységét, anyagi ellenszolgáltatás nélkül. Két fő tevékenységi csoportunk egyik része munkaterületünk, a Gödöllői-dombvidék élővilágának felmérése, a másik a szemléletformálás. Előző tevékenységi körünk keretén belül fajfelmérési programokat folytatunk, melyeket összehangolunk a Gödöllői Agrártudományi Egyetem és a Gödöllői-dombvidék Tájvédelmi Körzet munkatársaival. 1997-ben elvégeztük 5000 hektáron a ragadozómadár-fészekponttérképezést, fióka-jelölést, 5000 hektáron a gyurgyalag, partifecske felmérést, kihelyeztünk 20 dombvidéki templomba gyöngybagoly költőládát, s itt elvégeztük a denevérfelmérést is, továbbá felmértük 1 tőrendszert és 4 patak kétéltű-hüllő-faunáját. Vegetációtérképet, és állapotfelmérést készítettünk a Rákospatak Isaszeg-péceli szakaszáról és két láprétről. A szemléletformáláson belül rendszeres helyi csoport előadásokat tartunk, iskolákban, biológia szakkörökben vetített képes előadásokat és tanulmányi kirándulás jellegű túrákat, valamint a nyári hónapokban tábort szervezünk (pl. 1997.06.24-06.30. Gödöllő-Babát). Szoros kapcsolatban állunk a Gödöllői Református liceummal. 1997-ben a liceum tanulóival közösen felmértük 50 település fehérgolya költőállományát. Évente megrendezzük a Madarak és Fák Napját helyi iskolákban, múzeumokban, kultúrházakban (túrák, előadások, kiállítások).

A fehér gólyák (*Ciconia ciconia*) védelme és állománya Vas megyében (1997)

Mint a magyar nép kedves madarát, a gólyát régóta védték, megtelepedésüket kéményre, fára felhelyezett szekérkerékkel, kosárral segítették a természet iránt érzékeny emberek. Az eseti védelmen túl megyénkben a 70-es évek közepén - a Magyar Madártani Egyesület számbontásával egyidőben - indult meg a szervezett gólyavédelem. Körmenden a gólyák városában, ahol jelenleg is 32 fészek található, Schantl László és barátai folytattak úttörő munkát. Lebontott régi házak helyén épült lapostetős szalagházakra az önkormányzat segítségével helyeztek ki vasállványon lévő fészkeket, melyek zömét a gólyák el is foglalták. Kéményre épült - füstjáratot eltakaró - fészkek vasállványra emelésével és régi gólyafészkes házak felújítása utáni új fészkelőhelyek kialakításával segítették madarunk megtelepedését.

A 70-es években a villanyoszlopokon épült fészkek számának jelentős növekedése kapcsán, a Madártani Intézet, az OKTH, az MME és a Magyar Villamos Művek Tröszt megállapodása és támogatása nyomán a 80-as évek elején megszerzte 25-30 villamoshálózaton lévő fészkek lett biztonságos tartószerkezetre emelve. Ez a munka napjainkban is folyik, melynek eredményeként a 189 villanyoszlopon épült fészkek 40 %-a van megemelve. A villanyoszlopon lévő fészkeknél az elektromos problémákon túl, a forgalmas járdák, valamint a házak közelsége miatt egyéb gond is adódik. Indokolt, végső esetben ilyenkor külön oszlopra, végleges helyre való fészkekáthelyezés is történik. Gó-

Legyen Ön is a tagtársunk!

Lépjön be a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesületbe!

Belépési adatlap

Felismerve a természetvédelmi törekvések fontosságát, valamint megismerve az MME célkitűzéseit, részt kívánok venni a szervezett természetvédelmi munkában.

Kérem felvételemet az MME tagjainak sorába.

Név:

Lakcím:

Születési dátum:

Tagdíj:

☐	Tanuló, diák, nyugdíjas	500 Ft/év
☐	Adózóknak	800 Ft/év
☐	Családi tagság	1 000 Ft/év
☐	Pártoló tag (minimum összege)	1 600 Ft/év

Családi tagok:

Név: Szül. dátum:

- A választott tagdíjat betét számlámról az MME 11712004-20011215 számlájára átutalom

- A tagdíj befizetéséhez csekket kérek

(A megfelelő helyre kérjük, tegyen egy „X”-et.)

Dátum: Aláírás:

Címünk: 1121 Budapest, Költő u. 21.

lyafészkes ház bontása esetén közeli alkalmas helyre, vagy külön oszlopra rakjuk át a fészket, biztosítva a költés folyamatosságát. Eddig 35 fészket került így végleges helyére. Fészke-építéssel próbálkozó, ügyetlen fiatal gólya párok megtelepedését tartószerkezetre épített műfészkekkel segítjük.

A gólyafészkek fele valamilyen formában emberi segítséggel jött létre. Egyesületünk fennállása óta a megyében 180 fészknél végzett különféle konkrét védelmi beavatkozást. Egyesületünk a fenti munkákat a Központi Környezetvédelmi Alap, a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság szakmai és anyagi támogatásával, valamint az ÉDÁSZ Rt. hatá-
tós segítségével végezte.

A gólyavédelem másik elemét a táplálkozó-

helyek megóvása jelenti, mely a védetté nyilvánításban való közreműködésünkben testesül meg. Így a körmendi és a Répce-menti gólyák táplálkozó területének védelmét a Rába és Répce árterében, a leendő Csörnöc-menti, illetve a Répce-menti mocsárterek Tájvédelmi Körzetek biztosíthatják. A gólyavédelmi munka megalapozásaként 1986 óta az egész megyére kiterjedő évenkénti számlálást, fészkekellenőrzést végzünk.

Az 1997. év egyesületünk nemes törekvése ellenére is fekete éve lett a gólyáknak. Afrikában és a tavaszi vonulás közben a gólyákat ért kedvezőtlen hatások (pl. viharos, hideg időjá-
rás) miatt, katasztrófális költési eredmények születtek. A fészkelő párok száma (HPa) 51%-a nem nevelt fiókát. Ez átlagosan 15-

20% szokott lenni. Számos madár pusztult el a visszaúton, így az idén lényegesen nagyobb volt az üresen maradt, illetve egygolyás fész-
kek aránya. A tavalyi 27-el szemben, idén csak 9 új fészket épült, melynek jó része csak áttelepülés volt. A sikeresen költő gólyák 2,46 fióka/pár-os átlagos szaporulata gyenge közepes, viszont a sok sikertelen pár miatt az összes párra vonatkozó átlagos fiókaszám példátlanul alacsony (1,21 fióka/pár). Szokatlanul magas volt a kétfiókás fészkek aránya is (42%). Az idei példátlanul rossz gólyás év újabb erőfeszítésre ösztönzi a madarászokat, természetvédőket. Tehát gondoljunk és cselekedjünk átvitt értelemben is a gólyáról szóló, régi, népi mondóka utolsó sorainak szellemében "…magyar gyerek gyógyítja".

Tagársaink az alábbi szolgáltatásokban és kedvezményekben részesülnek:

- ☺ Kéthavonta kézhez kapják a Madártávlat című folyóiratot.
- ☺ Részt vehetnek az egyesület rendezvényein.
- ☺ Táborainkban, madárvártáinkban megismerkedhetnek a madár- és természetvédelem kérdéseivel.
- ☺ Információkat kapnak a madár- és természetvédelem aktuális kérdéseiről, eseményeiről.
- ☺ Kedvezményesen hozzájuthatnak az MME saját kiadású könyveihez, plakátjaihoz, egyéb kiadványaihoz, a magyar és idegen nyelvű madártani szakirodalomhoz.
- ☺ Kiterjedt tagságunknak köszönhetően lehetősége nyílik, hogy kapcsolatokat teremtsenek hasonló gondolkodású emberekkel.
- ☺ Kedvezményesen vásárolhatnak madáreleséget, etetőt, odút.
- ☺ Lehetőséget kapnak arra, hogy megismerkedjenek a madármegfigyelés, a madárvédelem gyakorlati kérdéseivel, és hogy ezzel ismereteiket a madarokról kibővíthessék, elmélyíthessék.
- ☺ Kedvezményesen látogathatják az MME-érdekeltségű területeket.
- ☺ Az Interneten való jelenlétünknek köszönhetően részt vehetnek egy madarász levelezőlistán.
- ☺ Minden új belépőnek eljuttatjuk a *Madarak és madarászok* című kézikönyvet.
- ☺ 1998 a harkályok védelmének éve kártyanaptárt kapnak ajándékba.

FELHÍVÁS

Tisztelt Olvasók!

Továbbra is számítunk az Önök segítségére! Várunk lapunk számára fényképeket, diákat, grafikákat, melyek valamilyen kapcsolatban vannak a természettel.

A küldött anyagot természetesen gondosan kezeljük és a megjelenés után visszaküldjük.

A segítségüket köszönjük:
Péchy Tamás főszerkesztő

MUNKATÁRSAT KERESÜNK

**A MADÁRTÁVLAT
SZERZŐDÉSES JOGVISZONYBAN,
KEDVEZŐ FELTÉTELEKKEL KERES
OLYAN KOLLÉGÁT/KOLLÉGANŐT,
AKI HIRDETÉSEKET SZERZ
A LAP SZÁMÁRA.**

A kullancscsípés veszélyeiről

A kullancsok erdőben, bozótos vidéken a cserjék, fák alsó levelein élnek. Lassú mozgásúak egy, másfél méternél magasabbról ritkán pottyannak az emlős állatokra vagy emberre vérszívás céljából. Erre fejlődésük biztosítása miatt évente két alkalommal van szükségünk. Méretük apró, 1-2 milliméteres, vérszívás után színes gombostűfejnyi. A kullancs főleg fedett testrészeinken mászva kapaszkodik be bőrünkbe, ebben kapaszkodólábai segítik. Magától ritkán esik ki bőrünkől, általában el kell távolítanunk. Tekintettel arra, hogy a beleiben, nyálában vannak jelen a kórokozó vírusok vagy baktériumok, a kullancsot a fejénél alaposan mélyre nyúlva erős tűvel, vagy tiszta bicska hegyével (létezik speciális kullancs kiszedő csipesz is) kiemeljük, nem baj ha a feje benn marad a bőrben, viszont nem szabad a kullancs potrohát (hasát) megnyomni, mert belenyomjuk a bőrbe az esetleg ott lévő kórokozókat, mint egy tubusból a fogkrémet. Nem jobb az sem, ha bekenjük különböző anyagokkal (pl. petróleum), mert erre az ingerre behányja a bőrünkbe béltartalmát.

A kullancs hasában vírusok és baktériumok lehetnek, amelyek emberre nézve károsak. A vírus fertőzések leggyakrabban heves fejfájással, nyakmerevséggel, lázzal járnak, a beteg elesetté válik és általában hamar kórházban jelentkezik. Ez a kullancs által terjesztett betegség régen ismert, a veszélyeztetett embereknek védőoltásokat tudunk adni, amely teljes mértékben megvédi a betegségtől. A védőoltásokat a családi (körzeti) orvostól lehet kérni, a honvédség orvosai is felkészültek erre a régen ismert kórképre.

A másik kullancs által terjesztett kórkép azonban egyrészt kevésbé ismert, másrészt nincs ellene védőoltás, tehát erre jobban kell figyelniünk.

1975-ben Észak-Amerikában, Lyme helységben ismerték fel a kórképet és azonosították a kórokozót, amelyet azóta 5 földrészen, így Európában, ezen belül hazánkban is azonosítottak, Lyme kórnak nevezték el.

Mi a legfontosabb a Lyme kórral kapcsolatban? Mi történhet, melyek azok a jelek, tünetek amelyek alapján gondolni kell a betegségre?

1. A kullancscsípés után 1-2 héttel influenza-szerű állapot, kellemetlen közérzet, izomfájdalom, végtagjainkban izomlázszerű érzés jelentkezhet enyhe fejfájás és hőemelkedés kíséretében.

2. Szintén ebben az időszakban vagy 3-4 héttel még később jelentkeznek a csípés közepétől terjedő a csípés körül fokozatosan megszűnő kör alakú bőrelváltozás, amely a széleken szabálytalan hullámos köralakban terjed. Ennek neve vándorló bőrpír, orvosi nevén erythema chronicum migrans. (ECM) átmérője 2-3 cm-től 50-60 cm-ig terjedő lehet. Ez a bőrelváltozás biztos jele a Lyme kórnak, ilyenkor orvoshoz kell fordulni, vagy ennek hiányában 10 napig 4x2 Maripen tbl. vagy 2x1 Doxycyclin-capsula szedése tanácsos. (Vigyázat! a Doxycyclin szedése alatt fényre, napra menni nem

szabad bőrgyulladás veszélye miatt!) Ennyi antibiotikum, ebben az időszakban biztosan meggyógyítja a beteget. További teendő nincs.

3. Egy-három hónap közötti szívritmuszavarok, kellemetlen szívűtáji, mellkasi érzés jelentkezhet. Bár nagyon ritka tünet, de halálos kimenetelű lehet!! ezért oda kell rá figyelni, ha ezt kullancscsípés előzte meg, mert komoly következményei lehetnek. Kellő kezelés mellett ez a tünet maradéktalanul megszűnhet.

Teendő: orvoshoz kell fordulni, kardiológus véleményét kikérni.

4. Mozgásszervi panaszok jelentkezhetnek, erős izomlázérzés, gyengeség és rossz közérzet kíséretében a csípést követő 6 hónapon belül. Egy-két ízület tetemesen megduzzadhat, főleg a térd, boka, könyök, néha kéz és lábkisizületek. Bármely ízületünk begyulladhat, mérsékeltlen fájdalmas. Ha nincs ízületi duzzanat nehéz megállapítani a betegséget, ha van, akkor sem könnyű, mert sok más ízületi betegség gyanúját veheti fel. Ha biztos kullancscsípés után jelentkeznek ezek a tünetek Lyme betegséghez értő orvoshoz kell fordulni. Teendő: reumatológus szakorvoshoz kell fordulni.

5. Idegrendszeri tünetek léphetnek fel, agyhártya, vagy agyvelő gyulladás, ideggyulladások bármely ideg területén, a féloldali arcideg bénulás vagy perifériás ideget megbetegítheti a Lyme kór. Teendő: neurologus szakorvoshoz kell fordulni.

A fenti tünetek gyakran együtt jelennek meg és a diagnózis felállítása az orvosnak sem könnyű. Az orvos és beteg részéről is szükséges a türelem.

A diagnózishoz segítséget nyújt egy leboratóriumi vizsgálat, amelynek lényege, hogy szervezetünk a kórokozót felismeri és ellenanyagot termel elpusztítása céljából. Ez néha olyan tökéletes, hogy egyes embertársaink nem is vesznek tudomást betegségükről, mert azt a szervezet legyőzi. Sajnos ez ritkán van így. Viszont ezt az anyagot sok esetben ki tudjuk mutatni és ez nagy segítség. Ez a speciális vizsgálat a Lyme serologia amely különböző módszerekkel történik, azonban eredménye nem 100%-os, lehet álpozitív vagy álnegatív, tehát csak hozzávetőleges segítséget nyújt, de mégis segít. Reméljük rövid időn belül magát a kórokozó jelenlétét is ki tudjuk mutatni hazánkban is, addig a már meglévő módszereket tudjuk csak használni.

Gyakorlati tanácsok:

Minden ismerősünknek beszéljünk a betegségről, amelyet kullancs terjeszt. Gondoljunk rá. Terepgyakorlatok, kirándulások után gondosan vizsgáljuk át testünket, gyermekeinket, az Ő fejük gyakran a kullancsok tartózkodásának magasságába esik. Tünetek jelentkezésekor keressük fel orvosunkat, ha szükséges forduljunk szakorvoshoz, kétes esetben végeztessük el a Lyme serológiát, amelyet az országban több helyen, Intézetünkben ingyenesen végzünk.

dr. Jillek Ilona, főorvos,

*Országos Reumatologiai és Fizioterapias Intézet,
Lyme Ambulancia Budapest, Árpádfejedelem u. 7.*

Tel: 212-41-33, kedd 8-12 h-ig

Balra fent: Tarajos götét (fotó: Péchy T.)
 Jobbra fent: Levelibéka (fotó: Zsoldos Á.)
 Lent: FÜRGE GYÍK (fotó: Matyikó T.)

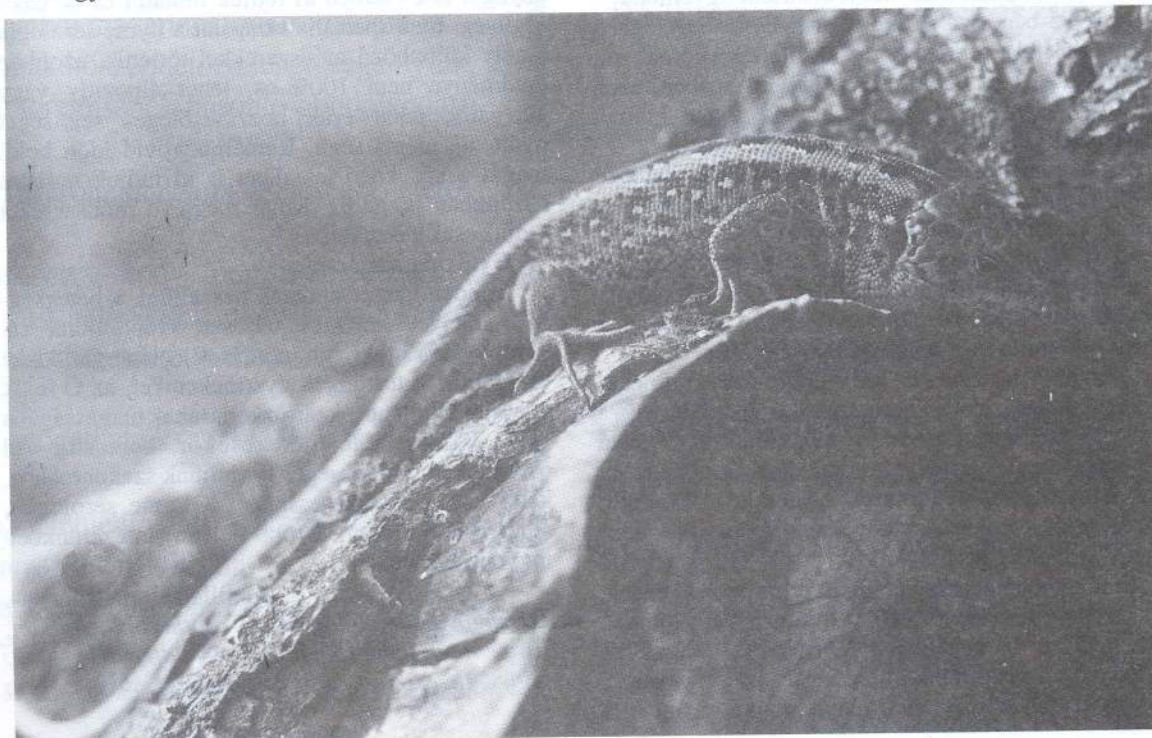
Téli kétéltű és hüllő adatok a Kiskunsági Nemzeti Parkból

Hazánk kétéltűi és hüllői nagy általánosságban szeptember végétől november elejéig keresik fel téli szállásukat, és a hideg évszakot fagymentes búvóhelyükön vészelik át. Enyhébb időben azonban a téli hónapokban is találkozhatunk velük alkalmanként, különösen kétéltűekkel. Ilyen megfigyelésekre adtak módot például az elmúlt két tél szokatalanul enyhe időszakai.

Első téli kétéltűtmet, egy tarajos götét, 1996. december 14-én találtam a Szabadszállás melletti Kis-réten. A számomra váratlan eseményen felbuzdulva tovább kerestem az esőáztatta gyepen és még 17 tarajos götét, egy pettyes götét, 2 vöröshasú unkat és 2 levelibékát leltem. Említésre méltó még, hogy az első tavaszi meleghullámra és vele együtt a kétéltűek újbóli megjelenésére sem kellett sokáig várni. Kókay Szabolcs február 16-án és 22-én is talált egy-egy tarajos götét a Zab-széknél, március 1-jén pedig a Kelemen-széknél jónéhány vöröshasú unkára bukkantunk, míg 2 levelibéka már a tavaszi kontre gyakorolt.

1997. december 13-án a tudatos keresés és az előző évihez hasonlóan megenyhült időjárás ellenére is csak egy tarajos götére akadtam a Kis-réten, feltehetően a jóval szárazabb viszonyok miatt. Ezúttal tovább melegeedett az idő, így január 11-én többedmagammal, nagy reményeket táplálva látogattunk el az említett szikes tavakhoz. A hosszabb keresés ellenére sem láttunk azonban egyetlen kétéltűt sem, viszont legnagyobb meglepetésünkre megpillantottunk egy éppen a földi lyukába visszagyíkvő fürge gyíkot! E faj rendszerint csak március végén bújik elő telelőhelyéről. A talált példány mozgása feltűnően lomha volt, színezete tompának, kültakarója kopottnak tűnt. A huzamosan tartó januári meleg (+10 °C körüli nappali csúcshőmérsékletekkel) azonban még újabb meglepetéssel is szolgált. Január 18-án a Kelemen-székét északról

szegélyező gát déli, napsütötte oldalán egy kifejlett homoki gyíkra akadtam! Ez a fürge gyíknál is melegényesebb faj rendes körülmények között csak április közepén hagyja el téli rejtékét. Az állat már meglehetősen gyorsan mozgott (későbbi napszakban találtuk, mint a fürge gyíkot), színezete is élénkebb volt, nem tűnt kopottnak.

A fenti kétéltű megfigyelésekhez hasonlóakról az ország több pontjáról hallottam, helyenként többé-kevésbé rendszeres jelenségről is lehet beszélni, bár sok állat az életével fizet téli kalandjáért (nem egyszer találtunk megfagyott kétéltűeket). Hüllőket azonban, leszámítva a kevésbé melegényes fali gyíkot, feltehetően csak olyan rendhagyó időjárási események csalogatnak elő a téli időszakban, mint az 1998. januári, évszázados rekordokat döntő megleghullám.

Schmidt András

Kísérlet őszapókkal

Fészküket építő őszapó párokat figyelve gyakran tapasztaltam, hogy ha a pár a közelben tépésre bukkan, azaz karvaly vagy héja jóvoltából az avarban szerte heverő tollakat találhatnak, rendszeresen odajárnak és onnét hordják a pihéket fészükük béleléséhez. Tudvalevő, hogy egy-egy őszapó pár sok száz, esetenként akár 1500-2000 tollacskát is összegyűjt a fészékében. Amikor idén márciusban éppen azt figyeltem, miként válogatnak a hosszú farkú kis madarak a földön heverő tőkésréce tollak között, eszembe jutott, hátha komoly szerepe van egy-egy ilyen tollkoszorúnak a fészék helyének megválasztásában. Ezt - persze csak jövőre - egyszerű kísérlettel lehetne bizonyítani. Akit a dolog érdekel, gyűjtse össze az év folyamán talált tépéseket és jövőre, február második felében, lehetőleg hóolvadás után, helyezze el őket az avaron egymástól kb. 100 méternyi távolságban. Természetesen olyan helyet kell választani, erdőszéleket, bokrosokat, ártéri erdőket, iszalaggal benőtt részeket, ahol az őszapók felbukkanása elsősorban várható. De hiszen ezeket a helyeket saját lakóközrületében biztosan mindenki ismeri. Az őszapó párok már február végén kialakulnak, március elején gyakran már fészéképítéshez látnak. A kísérlet lényege, hogy vajon egy-egy ilyen tollkoszoru készletet jelent-e a pár részére ahhoz, hogy a közelben válasszon fészkelőhelyet. Erről a madárpár mozgása alapján

könnyen meggyőződhetünk. A bélelést az építés második felében végzik, ilyenkor lehet megfigyelni, felhasználják-e a kihelyezett "csalétket", az előző évben gyűjtött tépéseket. Megfelelő számú adat esetén egy év múlva már kiértékelhető lesz, eredményes volt-e a kísérlet. Ha igen, a megfelelő élőhelyen telepíthetünk is őszapó párokat.

Schmidt Egon

Fent: Őszapó tollakkal béleli a fészékét

Lent: Már csak az utómunkák vannak hátra (Péchy T. felvételei)

Lencsevégén az MME Nomenclator Bizottsága

Idén tíz éve annak, hogy az MME Nomenclator Bizottsága mai formájában megkezdte tevékenységét. Az 1998-as év azonban nem csak az évfordulóról lesz nevezetes, hanem azért is, mert idén jelenik meg a *Nomenclator*, a hazánkban előforduló madárfajok névjegyzékének újabb kiadása. Mivel a bizottság tevékenysége és céljai talán nem mindenki számára ismertek, e jeles év kapcsán időszerű, hogy munkánkról a *Madártávlat* hasábjain is tájékoztatást adjunk.

Hazánk korábbi madár-névjegyzékeinek előkészítése során csak a kézirat összeállításának idejére állt össze egy ideiglenes bizottság. Az első állandó bizottságot Dr. Keve András, a *Nomenclator* két korábbi kiadásának szerkesztője hívta életre a hazai madárritkaságok adatainak hitelesítése céljából. A névjegyzék 1985-ös kiadásának függelékét már a három tagú Nomenclaturai Állandó Bizottság írta alá, mely azonban Keve halálával tevékenységét is szüneteltette. A Bizottságot 1988-ban szervezte újra dr. Bankovics Attila hét fővel.

A Bizottság tagjai (jelenleg kilencen) társadalmi munkában tevékenykednek. Az új tagokat rendszeres időközönként a Bizottság szavazással választja ki a jelentősebb közöl, a lemondásuk vagy tíz éves mandátumuk lejártá következtében leköszönő tagok helyére.

Az MME NB egyik legfontosabb feladata *Magyarország madár-névjegyzékének*, a *Nomenclator*-nak időnkénti korszerűsítése és rendszeres megjelentetése, de ezzel kapcsolatban állandó feladata a hazánkban ritkán előforduló vagy alkalmi fészkelő madárfajok előfordulási, illetve költési adatainak gyűjtése és hitelesítése is. A névjegyzék kapcsán a Bizottság döntéseket hoz rendszertani kérdésekben és a hazai madárfajok hivatalos nevét illetően is.

A névjegyzék korábbi kiadásai során ritka fajok bizonyított előfordulásának jószerevel csak elejtett példányokat tekintettek, az észlelésekre "meg is figyelték" kommentárral utaltak. Már Keve is felvette az 1985-ös *Nomenclator*-ban, hogy a jövő útja az elfogadott megfigyelések teljes értékű adatként való szerepeltetése lesz. Ha nem lenne illegális és etikátlan a madárritkaságok elpusztítása, akkor is sok adat elveszne a tudomány számára, mivel (szerencsére) manapság jóval többen rendelkeznek megfelelő távcsövekkel, mint apró madarak elejtésére alkalmas lőfegyverekkel. Ugyanakkor a megfigyelések nagy hátránya a múzeumi példányokkal szemben, hogy utólag nehezen ellenőrizhetők. Csehországban például néhány éve egy egyetemi kollekción szigorlat során szúrta ki egy jószemű diák, hogy egy furcsa cankó van a meghatározandó preparátumok között: mint kiderült, ez egy észak-amerikai cankófaj, a *Tringa melanoleuca* első ottani adata volt. Megfigyelések kapcsán hasonló korrekcióra csak akkor kerülhet sor, ha az észlelést rögzítik, a madárról rajzokat, leírást, fénykép- vagy hangfelvételt készítenek, melyek ismereteink bővülésével újra elővehetők és elemezhetők. Ezért gyűjti és archiválja az MME NB a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően a madárritkaságokon észlelt bélyegekről és a megfigyelés körülményeiről készült jelentéseket, illetve tagjainak szavazatai révén elbírálja, hogy a leírás alapján valóban elfogadható-e az észlelt egyed az adott fajnak vagy alfajnak. Amennyiben a legkisebb kétség is felmerül, az adatot nem hitelesíti a Bizottság, hogy megelőzze bizonytalan vagy téves adatok megjelenését az irodalomban. Ez hasonló a tudományos szakfolyóiratok gyakorlatához, melyek a beérkező kéziratok esetében a kutatási eredményekből levont következtetések helyességét két-három független lektorral ellenőrzik a közlemény publikálása előtt. Az egyes hazai madártani folyóiratok szerkesztőbizottságaitól nem várható el, hogy idejüket megfigyelések hitelesítésére áldozzák, másfelől egy jelentést esetleg több szerkesztőségnek is egymástól függetlenül el kellene bírálnia. A Bizottság a hitelesített, illetve az el nem fogadott adatokat éves jelentésében rendszeresen közléti.

A Bizottsághoz intézett, rendszeres kérdés, hogy miért van szükség a hitelesítés procedúrájára, és miért nem fogad el automatikusan valamennyi, megbízható és jó szaktudású megfigyelők által is látott madarat. Nagyon nehéz lenne objektív mércét húzni a fajismeret megítélésénél, de bármennyire is átlagos ismeretekkel rendelkeznek egy megfigyelők, a szubjektív megítélés adta tévedés nem küszöbölhető

ki. Többször előfordult, hogy olyan adatokat sem hitelesített a Bizottság, melyet annak egy-két tagja ugyan személyesen is látott, de a határozás az észlelt bélyegek alapján még így sem volt megnyugtató a többi tag számára. Az adatok egységes megítélés céljából tehát a Bizottság egy adatot sem fogad el csupán a megfigyelők személye alapján, különösen, ha arról nem érkezik dokumentáció (külföldi leírás, fényképfelvétel, terepi rajz stb.).

Egy másik probléma, hogy sokan úgy gondolják, a bírálat során azt vizsgáljuk, hogy a megfigyelők ismerik-e az adott fajt. Így csak könyvek leírásaira hivatkoznak, esetleg a faj egy példányát leírják, a további példányok esetében csak az észlelés dátumát közlik. Máskor valószínűsíthető vagy akár biztosra vehető, hogy a mellékelt leírás vagy rajz egy határozókönyv alapján készült és nem a megfigyelt madár jegyeit tünteti fel. A jelentésnek ezzel szemben az adott egyeden észlelt jegyeket és bélyegeket kell tartalmaznia a megfigyelés körülményeivel egyetemben. Így egyfajta "vértelen" madárritkaság-gyűjtemény áll össze a jelentésekből, a megfigyelt példányok egyedi jegyeivel.

A Bizottság újabb felvállalt tevékenysége az alkalmi fészkelő fajok költési adatainak hitelesítése. Bár itt általában rendszeres átvonuló fajok eseti költéséről van szó, ez esetenként legalább olyan nehéz határozási problémát okozhat, mint egy tengerentúli madárritkaság esetében. Példaként megemlíthető a sárgalábú sirály *cachinnans* alfajának első bizonyított költése Magyarországon. Más esetekben a költés tényének bizonyítása okozhat gondot. Egy fiókákat etető madárritkaság esetleg csak betársul egy gyakoribb faj párja mellé, és a nem kellő alaposágú megfigyelésből téves következtetések vonhatók le. Hangsúlyozzuk azonban, hogy itt az alkalmi költőfajok adatait bíráljuk, ritka, de évről évre rendszeresen, ugyanott költő fajok adatait az MME más programjai keretében gyűjtik (pl. a Ritka és Telepesen fészkelő fajok Monitoring vizsgálata - RTM - vagy a Ragadozómadár-védelmi Szakosztály állományfelmérése során).

A hazánkban ritka kóborlóként vagy alkalmi fészkelőként megjelenő fajokról (melyek listáját az MME NB időről időre közléti, legközelebb várhatóan a *Túzok* 1998/1. számában) - akár friss, akár régebbi észlelések esetében - a Bizottság érdeklődéssel várja a határozás során észlelt bélyegekről készült fényképfelvételeket, leírásokat, terepi rajzokat, melyeket az MME NB titkárához, Schmidt Andrásához (1121 Budapest, Költő u. 21.) kérünk eljuttatni. Jelentőlapok igény esetén az MME NB titkárától vagy más tagjaitól szerezhetők be. Együttal itt fordulunk mindazon szakfolyóiratok szerkesztőihez, akik korábban esetleg nem hitelesített adatokat is leközöltek lapjukban, hogy a jövőben csak a Bizottság által elfogadott adatokat publikáljanak. Ezzel kiküszöbölhetővé válik, hogy az irodalomban tévesen meghatározott madarokról jelenjék meg adat.

Akik tevékenységünk kapcsán további részletekre is kíváncsiak, azoknak figyelmébe ajánljuk a rövidesen megjelenő *Magyarország madarainak névjegyzékét*, továbbá szeretettel meghívjuk, hogy tekintse meg honlapunkat a http://www.c3.hu/~mme/nb/mme_nb.htm címen.

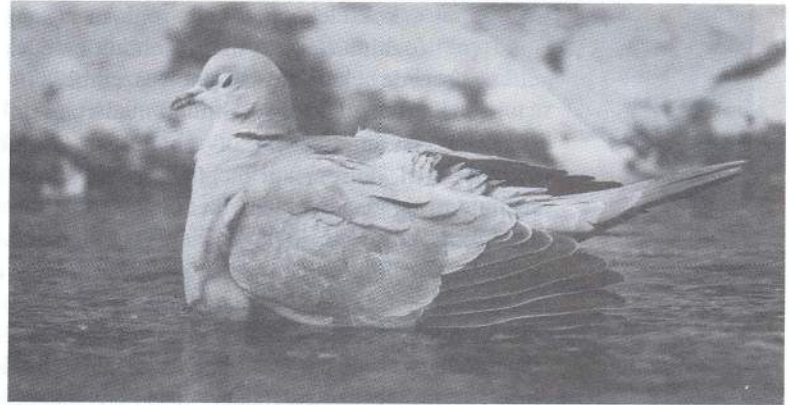
Dr. Magyar Gábor
az MME Nomenclator Bizottsága nevében

Csóka

**Mezei László szolnoki olvasónk panaszolja:
ablaka előtt a muskátlis ládában költött a balkáni gerle,
de a két tojás reggelre kelve nyomtalanul eltűnt.
Emeleten lakik, ember, macska, kutya nem jöhet szóba.
Milyen állat lehetett a tettes?**

A két fehér tojást feltehetőleg csókák rabolták el, de parkok, ligetek közelében lehetett szarka is a tettes. A városokban, falvakban élő csókák fészekrablása közismert, főként a balkáni gerlek és a fekete rigók tojásait, fiókáit keresik. Általában kora hajnalban mozognak és megfigyelések szerint szisztematikusan, egyik kertből, háztól a másikhoz szállva kutatnak a fészkek után. Az erdőben, folyókat kísérő ligeterdőkben élő csóka állományokra ez a táplálkozási mód általában nem jellemző, az urbanizált környezetben tanyázó párok valószínűleg a nagy táplálékkinálat hatására kaptak rá a rendszeres fészekrablásra. Az erdőben a fekete rigók soha nem költenek ilyen nagy számban egymás közelében, mint például Budapesten, a balkáni gerlek pedig kifejezetten az emberi településeken, városokban, falvakban élő madarak.

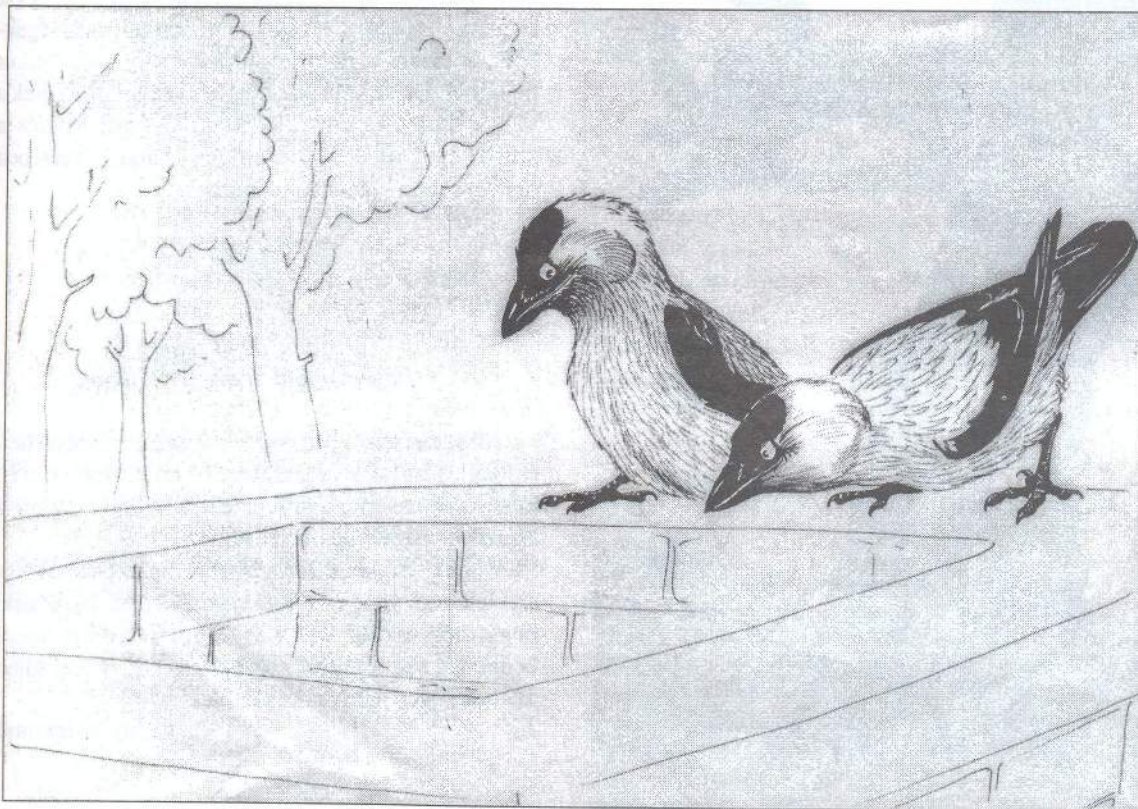
A kiszemelt fészkeknél gyakran közösen "dolgoznak", azaz az egyik madár "falaz", igyekszik magára vonni a rigók figyelmét, hogy aztán amíg a két izgatott madár őt próbálja elzavarni a tojások vagy a fiókák közeléből, párja zavartalanul rabolhasson. Lorenz figyelte meg, hogy milyen ügyesen képes a csóka elvenni a fészkekből a gerletojást.

Csőrével, gyors mozdulattal kis lyukat vág a héjon, majd ebbe beledugja az alsó kávéát, a felsővel pedig felülről fogja össze a tojást és repül vele biztonságos helyre, ahol elköltetheti.

Egyébként sem a csókák, sem a helyenként ugyancsak tojások, fiókák után kutató szarkák nem jelentenek veszélyt a fekete rigó vagy a balkáni gerle állományokra. Az eltűnt tojásokat a madarak rövidesen pótolják, és a városi rigók rendszerint egyébként is többször költenek évente, mint az erdőben élő fajtársaik.

Fent: Az utóbbi években erősen megfogyatkozott a balkáni gerlek száma (fotó: Péchy T.)
Lent: Csókák fészkelőhelyet keresnek (grafika: Lukács A.)

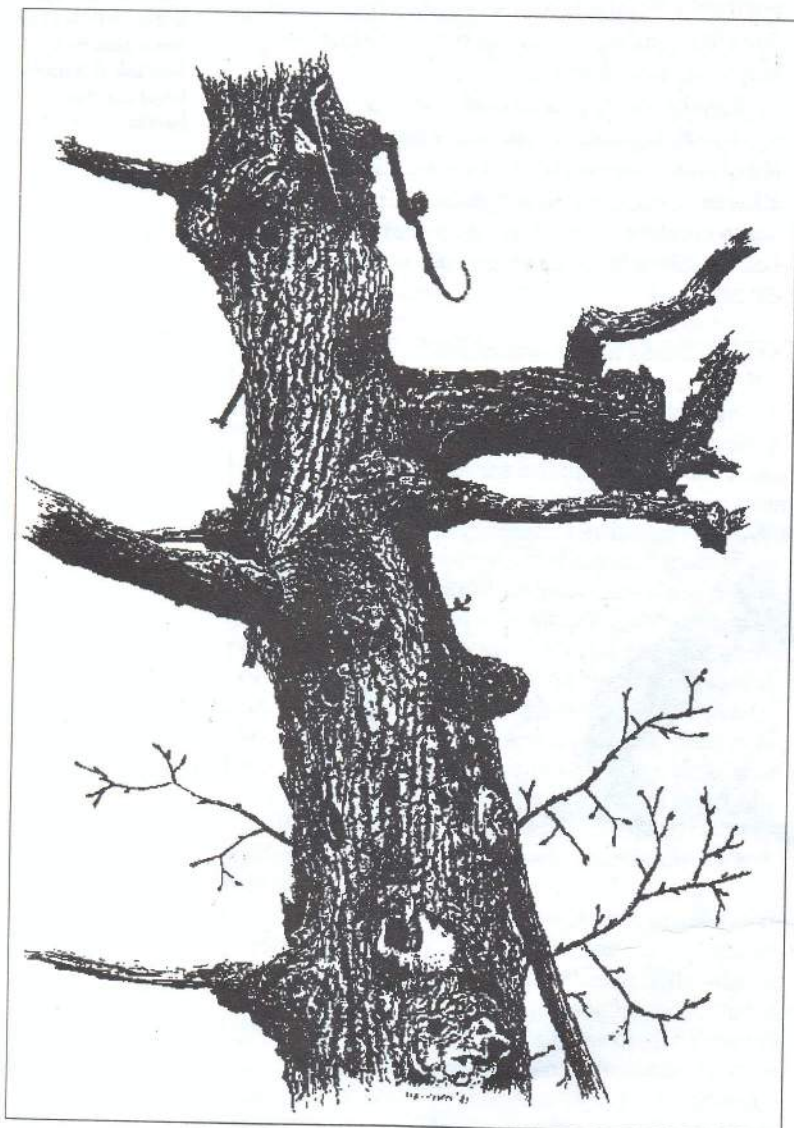

Olvasom Sterbetz István új könyvét (a) *Zöld kalapban* és Járiné dr. Komlódi Magda in memoriamja jut eszembe Zólyomi Bálintról, amit az egyik utóbbi *Természetbúvár* közölt a *Nagy elődeink* című sorozatában. Zólyomi botanika professzornak volt egy fiatalkori mondata: "A múlt ismerete nélkül a jelen számos jelensége megmagyarázhatatlan előttünk..." (Sokan és sokféleképpen és hasonlóan is megfogalmazták ezt már ez elmúlt ezredekben, de nekem most ez jutott eszembe...)

Sterbetz doktor sok kitűnő madártani dolgozatát és tanulmányát olvashattuk az elmúlt évtizedekben, de remekül megírt könyvei sorában szerintem a második kiemelkedőt vehettük most kezünkbe. Az első legjobb - az én olvasatomban - *A természet szolgálatában*, a következő pedig a mostani kötet, a vadászkalapok alatti szépséges visszaemlékezések, sok évtizedes élmények és tapasztalatok tiszta párlata. Ahogy a jól ismert tudós író - a természet szolgálatában - más könyveiben is felidézi gyermek- és ifjúkori élményeit, úgy a

(Grafika: Matyikó T.)

mostaniban talán még bizalmasabb részleteket árul el az egykori világból: a század elejéről és közepéről, az apró vadászélményekkel kezdődő és egyre markánsabb vonulatot mutató természettudományos ismereteken és kutatóprogramokon át a természetvédelemig.

Kinek-kinek régi (vagy új!) tapasztalata, hogy minél többet járjuk a vadvirágos, jó illatú és szeles határt, minél inkább beelátunk növények és állatok életébe, annál inkább eggyé válunk velük. Élő és élettelen természettel, fűvel, fával, bogárral, madárral...

Sterbetz barátságos és tanulságos történeteket ír nekünk. Különösen a Békés megyeieknek, a vadászoknak, az erdészeknek, a madarászoknak, a természetvédőknek, ... szóval nekünk, mindazoknak, akik szívünkön és lelkünkön viseljük a természet sorsát. Mindegy, hogy merről közelítjük meg. A lényeg, hogy szeretettel, harmóniával és lelki kiegyensúlyozottsággal legyünk befogadottak. De a befogadásra méltóvá kell válnunk. Méltóvá arra, hogy a XX. század végén olyannyira mostohává vált természettel érdemben foglalkozhassunk, hogy természetvédökké lehessünk. Méltóvá kell válnunk, hogy az agresszíven anyagi világunkban gyakorlati terepismereteken erősödött értelemmel és érzellemmel segítsünk Földanyánknak. Az ősi vadásztisztelettel. Sterbetz *Zöld kalapban* című könyvében olvashatunk tanyasi gyerekkorról, csikósokról és tarlóvirágról, régmúlt vadászatokról, tűzokokról és természetvédelem adta munkáról, öregvadász visszaemlékezéseiről, földszagot lehelő árterekről, eltűnt tanyákról és varjúkárogtá zúzmarás reggelekről.

Milyen érdekes, hogy sokszor egyazon táj mennyire más típusú embereket nevel fel. Az egyik természetimádatot örököl a "genetikai mélységekből", a másik a napi politika kínálta pragmatikus hajlamot. De ez valószínűleg így van jól. Így kerek a világ, ahogy mondani szokták. Galyasi Miklós a szerző egykori öreg muzeológus barátja, versében így vezet be a kötet hangulatába:

...
Irigyelj.
Az élet táncol bennem.
Tűnik, ha tűnök, van míg én vagyok.
Áldás, ítélet zúdul,
Enyém a föld, a víz, a csillagok.

...
Mindenesetre, aki szereti a szép természetleírásokat, a vadat, a vadászatot és a tájat, amelyben él, akkor elolvasásra ajánlom ezt a könyvet, amit a szerző szép fotóival illusztrált.

Zöld kalapban a Természet szolgálatában. Megszívlelendő. Innen is kívánjuk Sterbetz Istvánnak, hogy még sokáig mondhassa, hogy "az élet táncol bennem", s ez a jó érzés további jó könyveket adjon nekünk, ilyen igényes kiadásban.

Réthy Zsigmond

Egy áprilisi nap a Hangony-Völgyéből

A naptár 1997 április 20-át mutat, de az ablakon kitekintve inkább februárra gondolnék. Már reggeltől útra készen állok, de a folyamatos hóesés ebben erősen gátol. Úgy vagyok vele, hogy ebben a téliesre fordult időben a madarak úgysem mozognak. De 16⁰⁰ órakor már nem bírok magammal, és a zuhogó hóesésben elindulok ózdi lakásomról a közeli Hangonyi-tóhoz. Három nappal ezelőtt két nagy kócsagot láttam itt, és azt szeretném megnézni, hogy itt tartózkodnak e még. Ezek a madarak felénk ritka kóborlók. Nekem is csak két alkalommal volt szerencsém itt megfigyelni őket.

Az öreg Zsigulim csomagtartójával valami baj lehet, mert állandóan felnyílik. Ezt a tóig vezető 8 km-es szakaszon ötször megismétli. Megállok a szentsimoni románkori templom mellett, és készítek róla képeket. Hogy miért, nem tudnám megmondani. Hiszen már van elég képem róla. Talán azért mert már megint ki kellett szállnom a kocsiból a csomagtartót lezárni. Ahogy elhagyom a falut, jobbra Csapcsi-hegy legelős lankái felett egy imbolygó madárra figyelek fel. Gyorsan fékezek, a csomagtartó menetrendszerint nyílik. Én pedig a távcsővel a kezembe kiszállva figyelem a közeli Szlovákiához tartozó Harmac község közelében fészkelő barna rétihéja hímet. A hóesés egyáltalán nem zavarja a gyönyörű színezetű madarat. Tíz perc múlva már a Hangonyi-tó gátján állok, és egy kiszíneződött kormos légykapó hímet távcsővezek. A tavon tőkés récék úszkálnak, a tővége felől pedig egy nagy madarat látok közeledni. A fekete gólyát sem zavarja a hóesés, mert először a tó széli Lacó-padja, majd a Nagy-Golotka orom felett körözget. Már így is nagyon örülök, hogy hallgattam a madarász énemre, és ilyen időben is elindultam otthonról. Haladok a tavat baloldaltól körbejáró dózerúton a tó vége felé, mikor látom, hogy a sásos égeres részről egy nagy madár kel szárnya. Először mikor még csak egy sziluet képet látok, arra gondolok, hogy a fekete gólya jött vissza úgy, hogy azt nem vettem észre. Mikor aztán a távcsővet a szememhez kapom nem akarok hinni, mert a látómezőben egy rétisas rajzolódik ki. Hatalmas kampós csőrét mutatva repül velem szemben, majd hirtelen 180°-os fordulatot véve minek folytán az egész kifehéredett kormánytollai megvillannak és eltűnik a völgy égerfái felett. A kép annyira meglepetésszerűen ér, hogy magamon kívül vagyok. Magamba beszélek, illetve mintha lenne velem valaki, és annak beszélnek.

Láttad, ez aztán valami. Tudtam én, hogy ki kell ma jönnöm, hiába van ilyen idő.

Aztán ujjongok, ugrálok, énekelek örömben, és nem győzöm magamat eleget dicsérni, hogy milyen okos, meg ügyes vagyok, hogy ebben az áprilisi hóesésben is elindultam otthonról. Hiába érik a madarász embert ilyen bizsergető furcsa

érzések egy-egy ritkábban feltűnő faj megpillantásakor, melyet egy nem madarász ember soha nem fog megérteni.

Valószínű valamelyik északi vonuló madarat hozta elém a sors, de nagyon jól tette. Közben a havazás csendesedik, és a tó végén emelkedő Istvánkút öreg bükkösében költő holló is útra kel éktelen krúgással. A rétisast sikerül megint megpillantanom, a Renget, és Vermes-völgyek elágazásában. Egy erdőszéli gyertyánról kel szárnya, és komótos szárnycsapásokkal halad a völgy irányát követve. A mellette repülő egerészölyv teljesen eltölpül a nagy madár árnyékában. Az arány olyan mintha egy egerészölyv, és örvös galamb szállna egymás mellett. Emlékszem pontosan ez a kép jut az eszembe, mert balra Istvánkút lucfenyői közül meghallom az örvös galamb bűgását. A Renget-völgy bejáratában lefénnyképezem az ikrás fogasíreket, mely növények a Kárpátok közelségének tanúi. Mikor elindulok a völgyön felfelé a hóesés már teljesen eláll. A völgy égerfái alatt két őz keresgél. A baknak szőrös barkás agancs díszel a fején, míg a mellette legelésző suta dagadó pocakja arról tanúskodik, hogy nemsokára gidáit fogja vezetgetni. A völgyben még látok kormos légykapókat, és meghallom az idei első kakukk hangot is. Répa-hegyeséből jönnek a jól ismert kakukk strófák, míg a Renget-verőjéből léprigó cserreg, majd egy kiálló cserfa tetejéről énekel. Egy óráig van még sötétedésig ezert sietek átkelni, egy gerincen a Vermes-völgyébe. Az oldalakat mindenfelé fehérre színezi a friss hó. A hófoltok közül galamb virágok, odvas keltikék, tüdőfüvek, szellőrózsák hirdetik, hogy a tavasz bizony itt van csak a látszat egy kicsit csal. A Vermesbe visszaérve mégegyszer, és utoljára sikerül megpillantanom a rétisast amint egy erdőszéli fáról elrúgja magát, és eltűnik a Nagy-Járnokfő tető felé. Ez a rész már a Tarnavidéki Körzet ide a Hangony vízgyűjtőjébe átnyúló részét képezi. A tó előtt találkozok szarvasokkal, és a fekete gólyával is. Mire elértem a kocsimat már sötét van, és csak a tavon hancúrozó tőkés récék zsvajva hallatszik.

Mivel nem hagyott nyugodni a kíváncsiság - és a munkám is engedte - másnap már igazi verőfényes tavaszi időben megint kimentem a tóhoz. Hó már sehol nem volt, és a tegnapi télből sem maradt semmi. Az egész délelőttöt a tó mellett töltöttem, de a rétisas nem mutatkozott többé.

Katona Csaba

A Hangonyi-tó
(a szerző felvétele)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A		■						4						■	1
B			■												3
C								19					9		
D															
E												18	8		
F															
G	21	■	6						11			15			13
H								17							7
I															
J							14						16		
K															
L															
M	10	■										20			
N								12							
O								5			2				

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
5	12	10	13	1	4	14	15	1	8	7	14	7	1	1
2	16	2	5	6	13	10	1	13	8	5	6	13	16	1
13	8	17	13	10	12	18	5	6	13	16	1	13	8	5
6	13	16	1	13	8	3	4	16	19	4	8	3	4	16
19	4	8	20	14	13	21	1	18	4	11	4	16	4	8

Megfejtés: Folyóiratunk IV. évfolyamának 6. számában megjelent keresztrejtvény helyes megfejtése: füles vöcsök, búbos pacsirta, böjti réce, apácálúd, szárcsa, törpegém.

Nyertesek: A helyes megfejtők közül Nebojszki Gábor bajai és Szelle Ernő veszprémi lakosok Péchy Tamás-Haraszthy László: *Magyarország kétéltűi és hüllői* című könyvét nyerték, melyet postán küldünk el. Gratulálunk!

Mostani keresztrejtvényünkben Ady Endre: *Varjak szent madarak* című versének utolsó négy sorát rejtettük el. Fejtse meg a keresztrejtvényt és másolja át a kívánt huszonegy betűt az alsó hálózatba. Egy-egy betű többször is szerepel. A rejtvényben a hosszú és rövid magánhangzók között nem teszünk különbséget. A megfejtéseket soronként adjuk!

Vízszintes: A: Ez az egynyári növény az Újvilág egész területén fellelhető. B: Ételfélesztő. - Keret. - Férfinév. - Ve-párja. C: Ritka férfinév. - Gyermekköszönés. - Gedda Nicolai monogramja. - A légnymás mértékegysége. D: Írószer. - Nem

olcsó. - Reverendaszer ű öltözék. E: Száját szélesre nyit. - Női név. - Volt nép. F: Fordított kicsinyítőképző. - Lóbíztató szó. - Gyomorban is termelődik. - Latin és. G: Angol fiatal. - Pénzegység. H: Félt. - Hangnem. - Tagadószó. - Állati szállás. I: Sósav igéje. - Vulnus. - Télen viselik. J: Kohászati termék. - Muzsikál. - Becézett női név. K: Ízesít. - Szőlőből nyerik. - Fűtyülő. L: Cirkónium vegyjele. - Betűfajta. - Kecsefajta. - Azonos a B egyikével. M:

Kertet művel. - Hét vezér egyike. N: Létezik ilyen védelem is. Ilyen baba is létezik. O: Ez is az Újvilág egész területén fellelhető.

Függőleges: 1. E növény megtalálható utak mentén és személtlerakó telepeken, mérgező hatású. 2. Hangszerek. - Méreg. 3. Hangnem. - Az ezüst után a legjobb hő- és elektromosságvezető. - Egyházi személy. 4. Vissza: vés. - Indiai város. - Állóvíz. 5. Vissza: férfinév. - Áprilisban van a nevenapja. - Nem messze van Budapeستől. 6. Nagyon szeret. - Jelez. - Van ilyen hátizsák is. 7. Kicsinyítőképző. - Visszaér(!). - Vulnus. 8. Maláj-szigetek egyike. - Karbolsav néven is emlegetik. - Kis patak. 9. Irányszó. - Gallium vegyjele. - Van ilyen fejlesztés is. 10. Júliusban van a nevenapja. - Vaspálya. - Román pénzegység. 11. Mázol. - A régi rómaiaknál a meghalt ősök szellemei. - Kémiai elem. 12. Okozat szülője. - Ilyen szabály is létezik. - Juttat. 13. Széptevés. - Túl ízes. - Becézett női név. 14. Franciául révedező. - Felüdülés helye. 15. Több nagy, szőrös pók gyűjtőneve.

A beküldendő az alsó hálózat szövege.
Beküldési határidő: 1998. április 30.

Hirdetések

- Eladó egy jó állapotban lévő Maginon 8/500 teleobjektív, egy harmónikakihuzat közelfényképezéshez (mindkettő menetes csatlakozással) és egy 20x60-as, állványra rögzíthető teleszkóp. Irányárak 23 000, 4000 és 5000 Ft. Posztós Csaba, tel.: 295-2825.
- Terepmadarászok figyelem! Eladó egy 20-60x60-as (zoomos) Bushnell teleszkóp kisebb és egy nagyobb (Hama Profil 79-es) állvánnyal együtt. A mindössze féléves teleszkóp iránt esti órákban Géczy Gábornál az (52)342-938-as telefonszámon lehet érdeklődni.
- Keresem a Madártani Tájékoztató 1978, szept-okt., az 1980. júli-szept. és okt-dec-i számait, valamint Nagy Jenő műveit. Elcserélem vagy eladom Székessy Vilmos szerk.: Magyarország Állatvilága, Aves, Madarak (Akadémiai Kiadó 1973), Uránia Állatvilág Mauersberger: Madarak (Gondolat Kiadó, 1978) és Radetzky Jenő: Madarakról, tájakról Fejér megyében c. köteteket új állapotban, valamint egyéb madaras kiadványokat. Jakabb Oszkár, 1124 Budapest, Tornalja u. 17., tel.: 1560733.
- Jó állapotban lévő 1 éves orosz teleszkóp HAMA Profil 79 típusú állvánnyal együtt 20 000 Ft-ért eladó. Szentirmai István: tel.: hétköznap 215-6437, hétvégén (34)385-369.
- A Budakeszi Vadaspark kéri az amatőr természetfotósokat, hogy kisdíjaknak szervezett természetvédelmi oktatóprogramok színesebbé tételéhez nyújtsanak segítséget. Kérjük Önöket, hogy ha rendelkeznek felesleges diáképekkel hazai állat és növényfajokról, azok élőhelyeiről, vagy bármilyen természetvédelmi témáról, azokat küldjék a következő címre: Budakeszi Vadaspark, K.H.T. 2092 Budakeszi, Pf.: 96. (tel.: (23)451-783). Minden egyes képnek nagy hasznát vesszük. Bízunk abban, hogy segítségükkel egy jó ügy kerül közelebb a megvalósuláshoz. Szegény anyagi helyzetünk miatt felajánlásukat szívesen fogadjánk.
- Kedves természetvédő!

Új szolgáltatást indítottunk elsősorban a természetvédők, de más, a fotózást kedvelők számára is. Tedd örökéletűvé fotóidat, őrizd meg azokat eredeti minőségükben, s vedd igénybe fotó-digitalizálási szolgáltatásunkat. Fotóid hosszú évtizedeken át, változatlan (akár nyomdai) minőségben állnak a rendelkezésedre. Negatívról és diapozitívról egyaránt vállaljuk különböző felbontású (50-480 dpi) digitális képek elkészítését. A képek a digitalizálás során nem sérülnek, azokat érintetlenül juttatjuk vissza!

A digitalizált fotókat használatlan(!) TDK floppy lemezre másoljuk, vagy kérésre CD-re írjuk (100 digitalizált fotó felett érdemes!). A digitalizált fotókat nem őrizzük meg, azokat a kész anyag átadása után töröljük az archiváló rendszerből!

Áraink a felbontástól és a darabszámtól függenek! Az árak Ft-ban ÁFA nélkül értendők (áraink 25 %-os ÁFA-t tartalmaznak!).

Darab/felbontás(dpi)1-2526-5051-100 > 100
50-20025231815

216-60050453830

720-180070686360

2400-480099959080

A CD-re írás költsége 800 Ft + 25 % ÁFA, + a CD lemez ára (bruttó 500 Ft).

Floppy-ra archiválás esetén a floppy lemez(ek) árát is felszámítjuk. Hozott floppy lemezt nem fogadunk!

További információkért forduljatok Szimuly Györgyhez, az alábbi címen: 2890 Tata, Vértesszőlősi út 7., (30)343-453, E-mail: andika@elender.hu.

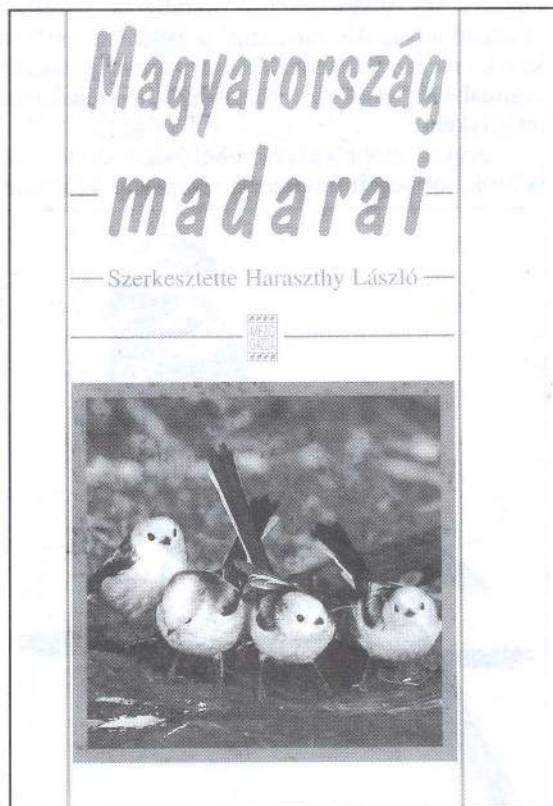
Magyarország madarai

Több éves várakozás után végre megjelent a *Magyarország madarai* című könyv. Fontosnak tartom, hogy mindenki aki a kezébe veszi, tudja, hogy az ára azért nem 4000 Ft hanem "csak" 3500 Ft mert a Központi Környezetvédelmi Alap támogatta a megjelenést. Mindez azonban csak úgy jöhetett létre, hogy az 1984-ben megjelent *Magyarország fészkelő madarai* és az 1988-as *Magyarország madárvendégei* című könyvek színes képeit - azok nyomó lemezeit - ismételten felhasználtuk. (Jónéhány kép cseréjére lehetőség volt.) Ezért eleve le kellett mondani a fényképek rendszertani sorrendben történő megjelenítéséről, úgy is mondhatnánk, hogy ez volt a könyv megjelenésének a feltétele. Ha ugyanis a régi és új képeket összerendeztük volna, akkor új nyomólemezeket kellett volna készíteni, ami ezer forintokkal növelte volna a könyv árát, és így az sokak számára elérhetetlen lett volna. Maradt a jelenlegi megoldás.

Sajnos a szövegben néhány fajnál betűhiba maradt a latin nevekben. Ezek a következők: Fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*), Sitke (*Acrocephalus melanopogon*), Csilpcsalpfűzike (*Phylloscopus collybita*).

A könyvben található 252. számú képaláírás helyesen fiatal töviszúró gébics, a 284. képen nem borzas hanem rózsás gödény látható. A 428. képen a sisegő fűzike neve helytelenül sisergőnek van írva. Azt pedig bizonyára már mindenki észrevette, hogy a 314. képen a pusztai sas fejével lefelé került kinyomtatásra.

H.L.

Madarász Suli III. Madárlesen

Zsoldos Árpád

Azokon a területeken, ahol rendszeresen madarászol érdemes állandó leshelyet készíteni.

A leshely lehet egy holtág partján, halastó nádszegélyében, erdei pocsolya mellett, forrásnál, de nyílt területen is készíthetsz ilyet, például kőrakás, vályograkás mellett, vagy szalmakazal, bálarakás közelében.

A les elkészítésénél két fontos szempontot tarts szem előtt!

Az egyik: hogy a madár ne vegyen benne észre, a másik: hogy ne keltse fel az arra járó emberek érdeklődését! Hogy ez utóbbi miért fontos? Mondok egy példát:

Tegyük fel egy kuvikot szeretnél közelebről megfigyelni, "aki" minden reggel órákig sütkérezik a napsütötte kútágason. A madár szempontjából teljesen mindegy, hogy miből készíted el a leshelyet - akár egy nagy tévédobozban is elrejtőzhetsz - csak az a lényeg, ne lássa meg ahogy belebújsz!

Én azonban mégis óva intelek attól, hogy ezt az egyszerűnek tűnő módszert alkalmazd! Hogy miért? Hát csak azért, mert biztos lehetsz abban, hogy néhány órán belül az összes környékbeli traktoros megjelenik majd a helyszínen, hogy "csudát" lásson, a helybéli kocsmában pedig hosszú ideig a legkedvesebb téma lesz a dobozban kuporgó bolond madarász története. És ráadásul így még a kuvikot sem tudod megfigyelni!

Hogy a fent vázolt eset veled ne történhessen meg, a les elkészítéséhez mindig a közelben található anyagokat használd! A példában említett kuvik megfigyeléséhez tehát használj inkább szalmabálát, vagy egy közelben álló szénakazlat leshelyként.

Pusztai élőhelyeken, ahol nincsenek fák, bokrok, jól bevált módszer a rózserakás készítése.

Citromsármány
(grafika: Matyikó T.)

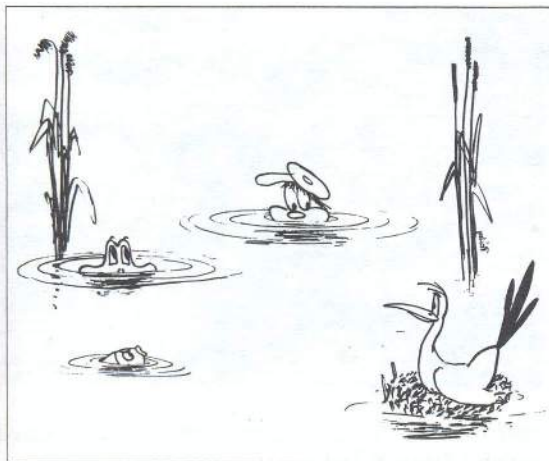
A "vártamadarak" gébics, hantmadarak, cigánycsuk, rozsdáscsuk, szalakóta, s z í - vesen használják ezt leshelyként (várta = leshely) és itt jól megfigyelheted őket. Persze ehhez két rózserakást kell építened! Az egyik a Te leshelyed lesz, a másik a madaraké. A madarak a magasabbikat fogják választani, ezért a Tied, jóval alacsonyabb legyen. A madarakét készítheted tövises ágakból is, (ezüstfa, lepényfa, galagonya stb.) így - egy kis szerencsével - akár annak is tanúja lehetsz, amikor a tövisszűrő gébics éppen a zsákmány felszúrásával foglalatalkodik!

Halastó nádszegélyében, természetesen nádból készíts leskunyhót. Ügyelj arra, hogy ez felülről is fedett legyen, jó kilátást biztosíts, - lehetőleg egy szélvédett öbölre - és észrevétlenül lehessen megközelíteni. Megfigyelheted innen a halászatgó kócsagokat, gémeket, különböző récefajokat, vöcsköket, és - egy nagy adag szerencsével - akár rétisast, vagy halászsast is láthatsz.

Nagyobb folyók holtágainak partján is érdemes egy állandó megfigyelőhelyet készíteni. Különösen a nyár végi - őszi eleji időszakban tartózkodik sok madár ezen az élőhelyen ilyenkor a kócsagok, gémek mellett jégmadarat, erdei és billegetőcankót, sárszalont, sirályokat figyelhetsz meg innen. A leskunyhót itt építsd fűzágakból, mert ez a fafaj könnyen gyökeresedik, így aztán az iszapba szúrt ágak néhány év múltán, már élő leshelyként rejtenek el az éber madárszemek előtt! Itt a holtágak partján érdemes kipróbálni egy jól bevált trükköt a jégmadarak megfigyelésére. Szúrj le egy ágat a kémlelőnyílás elé úgy, hogy a víz fölé hajoljon, vagy a vízből álljon ki. Az arra repülő jégmadár egyszerűen nem tud majd ellenállni az alkalmi leshely csábító látványának és az orrod előtt fog ücsörögni, tollászkozni, halászatgni! Az ilyen holtágmenti leskelődésnek van azonban egy kellemetlen velejárója, a rengeteg szúnyog! Ha ilyen élőhelyen akarsz madarászni, akkor bizony nagy önuralomra, és jó szúnyogriasztóra van szükséged. Sőt! Az a legjobb, ha mindkettővel rendelkezel!

Egy erdei forrásnál, vagy pocsolyánál persze jóval kellemesebben telnek el a leselkedés órái. Itt természetesen más fajokkal fogsz találkozni. Leggyakoribb vendége ezeknek a kis pocsolyáknak az erdei pinty, zöldike, citromsármány, vörösbegy, fülemüle, feketerigó, énekes rigó, szajkó, de az is előfordulhat, hogy fürdőző fekete harkály, vagy egerészölyv látványában gyönyörködhetsz.

Ha itt akarsz állandó leshelyet építeni, használj ágakat, ezekből készíts kunyhót. Patak mentén előbb keresd meg azt a pontot, ahová a legtöbb madár jár fürdeni. Ezt úgy találod meg, hogy figyeled a vízből kiálló köveket, parti bokrokat, és ahol a legtöbb fehér pöttyentést (madáriürülék) látod, oda állítod a lest. A tiszta vízű hegyi patakok

partján megfigyelhetsz hegyi billegetőt, sőt néhol még vízirigót is!

Végül elmondok néhány trükköt, ami ugyan nem közvetlenül a leskelődéssel kapcsolatos, de nagyon jól alkalmazható egyes fajok megfigyelésére!

Figyeld a hangokat! A legtöbb madárnak többféle hangja van, és ezeknek mind más és más a jelentése!

A cinegék például más hanggal jelzik a földi veszélyt, pl. rókát, macskát, nyestet és megint mással a légi ragadozót, héját, karvalyt. Sőt! A házi verebek például más riasztó hanggal figyelmeztetik egymást télen ha karvalyt látnak, és máshogy riasztanak költési időszakban a kabasólyom megpillantásakor. Ez utóbbi hang főleg a fiatal, tapasztalatlan verebeknek szól!

Ha megismered ezeket a jeladásokat, akkor akár meg is értheted a madarak "beszédét"!

Megpróbálhatsz persze Te is "szólni" a madárhoz! Néhány madár hangját elég könnyű utánozni. Ha belefűjsz boltozatosan összeillesztett két tenyeredbe, - egy kis gyakorlás után - nagyszerűen utánozhatod a balkáni gerle tu-tú-tu...tu-tú-tu hangját. Ha közben nyelvedet a szápadlásodhoz szorítod, akkor a vadgerle tru...truú...tru...truú, hangja szólal meg. Egy kis ügyeskedéssel, - persze csak költési időszakban - egészen közelre csalogathatod ily módon, az egyébként félénk és óvatos vadgerlét.

Én gyakran alkalmazom a madárhangutánzást a madarak behívására. Még az éneklő fülemülét is be szoktam így csapni. Persze nem az egész énekét utánzom, csak az ének elején hallható, egyre emelkedő, erősödő, "hűj-hűj-hűj-hűj"... motívumot. Ezzel a módszerrel, a területét féltékenyen őrző hímet 2-3 méterre is be lehet hívni!

Ugyancsak a fülemüle, de a vörösbegy becsalogatására is használhatod azt a trükköt, hogy a bokorban bujkáló madarat megpillantva egy kicsit közelebb lopakodsz, majd egy kis területen kezded elsepred az avart a bokor alól. Néhány lépést visszahúzódsz, majd figyeled a megtisztított területet. Biztos lehetsz benne, hogy a kíváncsi madár néhány perc múlva megjelenik, és táplálék reményében megvizsgálja az általad készített csupasz foltot.

Télen gyakran előfordul az az eset, - velem is megesett már -, hogy fagyos, hómentes időben, egy befagyott erdei pocsolya mellett haladsz el, amikor egyszercsak kipenderül eléd az útra egy

vörösbegy és nagy fekete szemével várakozón néz - hol rád -, hol a befagyott pocsolyára.... Kis fantáziával bárki kitalálhatja, hogy mit akar! Törd fel cipőd sarkával a pocsolya jegét és meglátod, - máris ott terem a kis madár a víznél, hogy szomját csillapítsa! Persze nem kell azért túlzott értelmi képességet tulajdonítani egy vörösbegynek, inkább csak arról van szó, hogy ezek a kis madarak megfigyelték, hogy a nagyobb testű állatok, őz, vaddisznó, szarvas,... no és az ember, képesek feltörni egy pocsolya jegét. A madár tehát egyszerűbb összefüggéseket át tud látni. A mi dolgunk csak az, hogy viselkedését megértsük, és kitaláljuk, hogy mit vár tőlünk. Ha madármegfigyeléseitek során nem csak a megfigyelt fajok számát gyarapítjátok, nem csak a ritkaságok megfigyelésére törekedtek, hanem megpróbáltjátok megfigyelni és megérteni a madarak viselkedésének miértjét is, - higgyétek el - sokkal több örömet fog okozni ez a szép időtöltés!

Legközelebb a madarak fészeképítéséről és fióka neveléséről lesz szó.

Feladat: Vagy inkább kérés!

Ha valamelyikőtöknek van valamilyen jó ötlete az előbb felsoroltakon kívül a madarak megfigyelésére, közelsalogatására, írja meg! Ha tényleg eredeti az ötlet közzé tesszük!

Fent és lent: Fontos, hogy jól elbújij (grafika: Péchy T.)

Árvíz

Péchy Tamás

Fotósuli

Talán 1980-ban történt, hogy barátommal vízirigót akartunk fényképezni a Börzsönyben. Meg is találtuk a madarak fészket, egy a patakon átívelő híd alatt, mélyen, hozzáférhetetlen helyen, de úgysem a zárt fészeknél, hanem, a patak kövein futkosó és sűrűn a víz alá bukó madarakat akartuk lencsevégre kapni. Két nap alatt tehát felállítottuk a hídtól néhány méterre a lessátrat és kezdődhetett a fényképezés. A madarak nem törődtek velünk, szorgosan hordták a fiókáknak az eleséget, melyet a víz alól szedtek össze.

Április közepe volt, a szokásos bolond időjárással. Hol kisütött a nap, hol rohanó felhők sötétítették el az eget, s ilyenkor az amúgy is sötét patak völgyben még sötétebb lett. Emiatt aztán a köveken szaladgáló madarat 1/8-1/30-ad másodperces expozíciós idővel kellett fényképezni, ami azt eredményezte, hogy a madár igen sok kockán erősen bemozdult, szinte felismerhetetlen lett. Lassan azonban rájöttünk, hogy mikor tudjuk úgy elkapni, hogy mozdulatlaná váljon. Már messziről láttuk, hogy közeledik, mert nem nagy távolságból repült a fészekre, hanem etetés után elrepült mintegy 50 méterre és onnan közeledett a köveken gyalogosan. Időnként eltűnt a víz alatt, fogott valamit, aztán felugrott egy kőre, ott kicsit időzött, majd újra eltűnt a víz alatt. Ez így ment egészen a fészekig és csak közvetlenül a híd alól szállt be a fiókáihoz. Volt időnk tehát megfigyelni, és azt tapasztaltuk, hogy amikor feljön a víz alól és megáll a kővön, néhány rugózó mozdulatot tesz. Ha tehát a fölfelé tartó mozdulat közben nyomtuk meg a kioldógombot, az esetek többségében a felső holtpontra mozdulatlaná vált madár élesen jelent meg a filmkockán. Viszont a kő körül rohanó víz nem állt meg egy pillanatra sem, és színes, "rohanó" szalagként keretezte a madarat.

Úgy terveztük, hogy több napot töltünk a vízirigók fényképezésével, de a szeszélyes áprilisi időjárás mást tervezett. Éjjel elkezdett esni az eső és két napig el sem állt, úgyhogy nem tehattünk mást,

mint vártuk az idő jobbra fordulását a közeli túristaházban dideregve.

Végre aztán a harmadik nap reggelére szép, napos időre ébredtünk, lelkesen pakoltuk össze a cuccainkat és irány a patak völgy! Mikor a patak mellé értünk és elkezdtük a kapaszkodást, már rossz előérzetünk volt, mert a két napja még szelíd patakocska, mint egy örült folyó rohant lefelé a hegyről, jócskán kilépve medréből. Aztán elértük a hidat és láttuk, hogy nem volt alaptalan a rossz előérzet, mert lessátrunknak, híre-hamva sem volt. Elvitte a víz, a benne hagyott álványokkal,

székekkel együtt. A nagyobb baj azonban az volt, hogy elvitte a híd alól a vízirigó fészket is, így aztán természetesen lőttek a fényképezésnek. Mi meg nekiindultunk lefelé a patak mellett, hátha megtaláljuk a felszerelésünket. A lessátrat megtaláltuk össze-vissza görbült csövekkel, fennakadva egy vízbedől fatörzs végén. Az egyik fotóállvány is meglett, teljesen roncs állapotban, míg a másikat nem találtuk meg és a kis összehajtható székeknek is nyoma veszett.

Megmaradt azonban néhány igazán jól sikerült fotó az öreg madarokról és az élmény, amit most elmondhattam Noked kedves olvasó!

A történethez tartozik még, hogy néhány hét múlva újra felmentünk a patakhoz és láttuk, hogy a vízirigók nem is messzire a hídtól, vízparti gyökerek közé rejtett fészekben etetik fiókáikat.

Ismét Vadvízország Táborok

1998 nyarán ismét szervezi erdei iskoláit és táborait a Szivárvány Természetvédelmi Oktatóközpont. Április közepétől júniusig várják erdei iskoláikban, a tanítás befejezését követően pedig táboraikba az erdők-mezők szerelmeseit.

Ismét sok az újdonság a programokban. A vadász és természetvédelmi, fajismereti táborok mellett megjelentek a kisiskolásoknak szervezett turnusok, a 48-as szabadságharc emléktáborra, valamint az irodalom-vadászat-természetvédelem táborok.

Az ötszöri étkezést és köépuletes vagy sátras elhelyezést is biztosító táborokat szakképzett, e téren nagy tapasztalatokkal rendelkező pedagógusok vezetik.

A Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzetben működő Kis Túr folyó partján álló táborral kapcsolatos minden egyéb részletet Petrilla Attila oktatóközpont vezetőjétől lehet megtudni a (20)268-570 vagy Plavec János vadbiológustól a (30)436-868-as telefonon. Levélben érdeklődni lehet a következő címen: Petrilla Attila, 4432 Nyíregyháza, Boglárka u. 21.

Viperatáborok 1998

Az MME Rákosi Vipera Munkacsoportja segítőtket keres az alábbi táborokba, ahol

- ↳ gyepterképezés
- ↳ előfordulás feltérképezése
- ↳ állomány nagyság vizsgálat folyik.

Az elhelyezés sátrakban történik, melyet a táborozóknak kell hozniuk, csakúgy mint a személyes felszerelést.

A táborozók teljes ellátást kapnak. Az étkezéshez és a tisztálkodáshoz szükséges felszerelést biztosítjuk. Az étkezéshez napi 100 Ft hozzájárulást kérünk.

A táborok időpontjai:

- 1998 április 25-május 2.
- 1998 május 3-május 9
- 1998 május 10-17
- 1998 július 16-27
- 1998 augusztus 19-29
- 1998 szeptember 26-október 3.

További információért kérjük forduljon Péchy Tamáshoz (tel.: (24)408-236, (30)406-712, E-mail: dzsofi@freemail.c3.hu)

Tűzokfészek-őrző Tábor

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
Tűzokvédelmi Központja
veszélyeztetett tűzokfészek őrzésére
tábor szervez az alábbi turnusokban:

Heves és BAZ megyében:

április 30-május 7.
május 7-14.
május 14-21.
május 21-28.
május 28-június 4.
június 4-11.
június 11-18.
június 18-25.

Bihari-síkon

május 1-8.
május 8-15.
május 15-22.
május 22-29.
május 29-június 5.
június 5-12.
június 12-19.
június 19-26.

További felvilágosítást ad:

Demeter László
(tel.: (60)480-072,
E-mail: deme@mmetuz2.zpok.hu)

Gondoltál már arra,
hogy mit fogsz
csinálni a nyáron?

Már lehet jelentkezni a
börzsönyi természetvédelmi táborokba

Mire számíthatsz a táborokban?

Először is sok-sok kirándulásra, ahol megismerkedhetsz: madarakkal, rovarokkal, növényekkel, a patakok élővilágával, az erdészet munkájával, ásványokkal, kőzetekkel, részt vehetsz madárgyűrésen, megismerheted a gyakorlati természetvédelmet, és nem utolsósorban együtt lehetsz olyan emberekkel, akik ugyanúgy szeretik a természetet, mint Te.

Másodszor rengeteg játékra: terepfoci, erdei kosárlabda, mezei röplabda, gólyalábazás, számháború, kézügyességi játékok, sorversenyek.

Mi kell ahhoz, hogy köztünk lehess?

Szerezz egy jelentkezési lapot, és fejsd meg a rejtvényeket! Légy ügyes, mert a létszám korlátozott!

Helyszín: Börzsöny, Királyrét (Szokolya mellett)

Időpont: július 18-30-ig (Börzsönyi Ornitológiai- és Természetvédelmi Tábor), augusztus 1-13-ig (Börzsönyi Természetvédelmi Tábor)

Jelentkezz minél előbb! Minden felső tagozatost (10-14 év) sok szeretettel várunk!

Felvilágosítást, illetve jelentkezési lapot kérj az MME 22. sz. Helyi Csoportjától (Szokolya, Királyrét 2624)

Természetvédelmi és Madártani Tábor

Dombóvár-Tüske

Időpont: 1998. június 19-24. és június 24-29-ig

Részvételi díj: 5 000 Ft

Jelentkezési határidő: 1998. június 10.

Ellátás: napi négyes étkezés (kétszer meleg étel)

Program: madárgyűrés, faunisztika, botanika, terepi munka, rovar- és lepkehatározás, haris felmérés (II. turnus), természetjárás (Kelet-Mecsek TK) talaj-, vízvizsgálat, bagolyköpet határozás, két busz kirándulás, játékos vetélkedők, kézműves foglalkozás, kétéltű- és hullófelmérés.

Elhelyezés: faház, sátor

Korhatár: I. turnus: 9-13 éves tanuló

II. turnus: 14 év felett

Érdeklődni: Nagy Sándor, Dombóvár, Dombó P. u. 42/a. (Telefon: 74/466-746, 74/466-934 (munkahely) 74/460-801 (20 órától))

Természetvédelmi és Ornitológiai Tábor

Adorjánpuszta-Pacsmag (Tamási)

Időpont: július 1-től augusztus 25-ig folyamatosan

Elhelyezés: az „Erdei iskola” köépuletében 6-10 személyes szobákban

Jelentkezési határidő: 1998. június 10.

Részvételi díj: 1 000 Ft/nap

Turnusok: 6 naposak

Teljes ellátás

Program: faunisztika, etológiai megfigyelés, kétéltű pontterképezés, haris felmérés, madárgyűrés, megfigyelőhelyek kialakítása, bagolyköpethatározás, természetjárás, odúkészítés, természetvédelmi munka fák-cserjék-lágyszárúak határozása terepen. Halgazdálkodás és madárvédelem, Rétszilas - kirándulás.

Érdeklődni: Nagy Sándor, Dombóvár, Dombó P. u. 42/a. (Telefon: 74/466-746, 74/466-934 (munkahely) 74/460-801 (20 órától))

